

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет
Загальноуніверситетська кафедра мовної освіти

Н.В.Місяк

ОСНОВИ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКОГО ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ

ПРАКТИКУМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Частина I

Херсон
2015

УДК 811.161.2'276.6
ББК 81.2 УКР.
У-45

Рекомендовано до друку вченою радою Херсонського державного університету
(протокол № 6 від 29 лютого 2016 р.)

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Херсонського
державного університету
(протокол № 3 від 16 лютого 2016 р.)

Схвалено на засіданні загальноуніверситетської кафедри мовної освіти
Херсонського державного університету
(протокол № 5 від 12 січня 2016 р.)

Автор:

Місяк Н.В. – кандидат філологічних наук, доцент загальноуніверситетської
кафедри мовної освіти

Рецензенти:

Омельчук С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри слов'янських
мов та методик їх викладання Херсонського державного
університету

Дружененко Р.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української
мови Гуманітарного інституту Київського університету імені
Бориса Грінченка

У-45

Місяк Н.В. Основи культури українського фахового мовлення: практикум для студентів
економічних спеціальностей [Текст] / Н. В. Місяк. – Херсон, 2015.

ISBN

У практикумі представлено завдання, що відбивають основні поняття культури
фахового мовлення і зміст яких відповідає вимогам навчальної програми з курсу «Українська
мова (за професійним спрямуванням)». Запропоновані вправи, різноманітні за формою
виконання, спрямовані на підвищення рівня професійного мовлення майбутніх фахівців у
галузі економіки.

Для студентів економічних спеціальностей РВО «бакалавр».

ISBN

УДК 811.161.2'276.6
ББК 81.2 УКР-923
У-45

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Правильність як визначальна комунікативна ознака культури мовлення.....	6
1.1. Акцентуаційні та орфоепічні норми української літературної мови	6
1.2. Орфографічні та пунктуаційні норми	8
1.3. Граматичні і словотвірні норми сучасної української мови	17
2. Точність як комунікативна ознака культури мовлення . Лексичні норми.....	33
3. Комплексні вправи на текстовій основі	37
Термінологічний словник основних понять культури мови	49
Рекомендована література до розділу «Основи культури української мови» навчальної дисципліни « Українська мова за професійним спрямуванням».....	52

ПЕРЕДМОВА

*Дотримання норм сучасної української мови –
ознака високого рівня мовної культури сучасного фахівця.
(В.О.Михайлюк)*

Культура фахової мови реалізується в повсякденній мовній практиці кожного фахівця. І хоча мовна культура виявляється не лише в дотриманні норм літературної мови, але й у володінні професійною мовою, вмінні висловлюватися в різних мовленнєвих ситуаціях, визначальну роль у становленні фахової мови відіграє правильність як комунікативна ознака культури мовлення. Саме за цією ознакою передбачається суворя відповідність літературним нормам, що діють у мовній системі: акцентуаційним, орфоепічним, орфографічним, пунктуаційним, словотвірним, лексичним, граматичним, стилістичним.

Опанування мови певного фаху передбачає передусім засвоєння професійної лексики, яка може бути реалізованою в усному й писемному мовленні, у значному й мінімальному (словосполучення) за обсягом контексті. Оскільки запропонований практикум призначений майбутнім фахівцям у галузі економіки, значну увагу в ньому приділено роботі саме над економічною лексикою: її вимовою, правописом, уживанням, творенням граматичних форм.

Вправи спрямовані на опанування як окремих мовних норм, так і комплексу їх, що спостерігається в текстових завданнях. У практикумі передбачено завдання, виконання яких спонукає до активної роботи зі словниками різних видів, що, безумовно, сприяє кращому практичному оволодінню нормами української літературної мови. Також уміщено вправи, що потобують від студентів додаткових знань, які вони можуть отримати, звернувшись до рекомендованої літератури. Засвоєнню правопису запозичених термінів, особливостей функціонування їх, реалізації норм української мови у фаховому мовленні сприяють вправи на переклад.

На особливу увагу заслуговують вправи на текстовій основі, завдання яких мають досить широкий спектр – від перевірки знань окремих мовних норм (акцентуаційних, лексичних тощо) до визначення стилю, ключових слів, поділу тексту на композиційні частини та інші. Роботу з такими вправами можна організовувати як у процесі повторення засвоєного матеріалу, так і під час контролю набутих знань.

Доречним, на наш погляд, є вміщений наприкінці практикуму термінологічний словник, у якому подано 24 терміни, що відбивають основні поняття культури мови.

Зміст запропонованих вправ, спрямований на підвищення рівня професійного мовлення майбутніх фахівців у галузі економіки, відбиває основні мовні норми сучасної української мови.

Увазі викладачів і студентів пропонуємо першу частину практикуму, яка має на меті допомогти студентам економічних спеціальностей оволодіти нормами літературної мови; мета другої його частини – сприяти ефективному опануванню студентами названих спеціальностей фахової української мови, а саме мовних особливостей наукової та офіційно-ділової мови.

1. ПРАВИЛЬНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА КОМУНІКАТИВНА ОЗНАКА КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

Пам'ятаймо: мовні норми – єдині і загальнообов'язкові для всіх носіїв української мови.

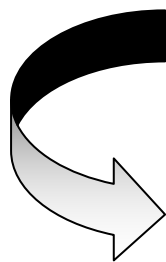
1.1. Акцентуаційні та орфоепічні норми української літературної мови

1. Виберіть нормативний варіант наголошення терміна.

Квартал – кварта́л, ва́ловий – валови́й; за́робіток – зароби́ток, ринко́вий – ринкови́й, ко́шторис – коштори́с, по́зичка – позичка́, о́птовий – оптови́й, ви́датки – вида́тки, ви́трати – витра́ти, на́длишок – надлішо́к, на́кидка – накідка́, фі́рмовий – фірмо́вий, заста́вна – заста́вна, контра́ктовий – контра́ктовий, пода́тковий – податко́вий, ма́ркер – марке́р, до́буток – добу́ток, дебі́тор – дебіто́р.

2. Поставте знак наголосу в словах, пов'язаних із вашою майбутньою професією. Якої норми ви дотримуетесь і яким словником ви можете скористатися, щоби перевірити виконання завдання?

Показник, показники, два показники, надлишковий, закупка, індустрія, пеня, кількарразовий, інкасо, два платники, обрання (переобрання), позначка, відправник, відсотковий, дебет, дебетовий, надлишковий, найважливіші завдання, вичерпний, центнер, об'єднання, дворазовий, договірний, доплатний, настання, поняття, закупний, закупник, значущий, зростання в два рази, видобуток, дисконтовий, доповідач, громадянин, випадок, фаховий, маржа.

Увага! Зверніть увагу на тенденцію в наголошуванні іменників, що вживаються з числівниками 2,3,4: після названих числівників іменники стоять у формі Н.в.множини, а наголос зберігається таким, як у формі Р.в.однини (Р.в. однини *сторінки* – Н.в. множини *сторінки* – дві *сторінки*).

3. Однією з функцій наголосу в українській мові є функція розрізнення лексичного значення слів та граматичних форм слова. Перевірте, чи реалізується ця функція в запропонованих словах.

Вітчизняний – вітчизняний, договір – договір, залоговий – залоговий, наклад – наклад, маркетинг – маркетинг, оглядач – оглядач, лицевий – лицевий, користувач – користувач, військовий – військовий, залишковий – залишковий, допоміжний – допоміжний, доповіді – доповіді, доповідач – доповідач.

4. Визначте лексичне значення слова відповідно до кожного наголошеного в запропонованій парі слів.

Артикул – артикул, заставний – заставний, націнка – націнка, заняття – заняття, обладнання – обладнання, магістерський – магістерський, людський – людський, характерний – характерний, апартамент – апартамент, відкличання – відкличання, дозвільний – дозвільний, типовий – типовий.

5. Поставте знак наголосу в підкреслених словах, визначаючи значення їх у словосполученні.

Адресне бюро, типовий проект, відкличання з відрядження, людський фактор, дозвільний документ, вітчизняний виробник, практичні заняття з економічної кібернетики, заставна квитанція, націнка на імпорتنі товари, магістерське дослідження, апартаменти для VIP-персон, два центнери, валова продукція, ринкові відносини.

6. Поставте знак наголосу в перекладених українською мовою термінах. За необхідності з'ясуйте значення їх.

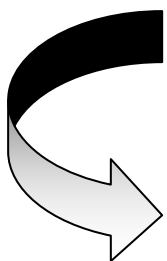
Авизо, венчурний капітал, риночная інфраструктура, банківський перевод, льготний режим, кредиторська задолженність, дебиторська задолженність, мережний графік, валовий дохід, інформаційна асиметрія, ссуда під залог, договірні зобов'язання, надання аудиторських послуг, дані про користувачів, господарсько-фінансова діяльність, найважливіший фактор, аналіз показників, показник об'єктивності, експертне висновок.

7. Поясніть, які відбуваються зміни в артикуляції приголосних у наведених нижче словах і внаслідок чого:

Кредитці, власності, відбудеться, книжці, боротьба, збігається, світло, майбутні, свідчити, багатство, зчитати, безперечний, небезпечний, отже.

8. Утворіть від фахових словосполучень аббревіатури (складноскорочені слова), запишіть і прочитайте їх відповідно до орфоепічної норми.

Авторизована система управління, життєвий цикл товару, Міжнародна асоціація розвитку, валовий національний продукт, Європейський банк реконструкції і розвитку, Національний банк України, продуктивність праці, чистий експорт, Європейська валютна система, Світова організація торгівлі, Європейська федерація банків, спеціальна економічна зона, транснаціональна корпорація, Європейський фонд розвитку.

Увага! Ініціальні аббревіатури утворені з початкових літер (звуків) слів, які входять у вихідне словосполучення:

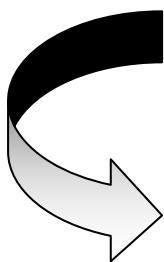
а) *буквені* вимовляються як букви: СП [еспе] – спільне підприємство;

б) *звукові* вимовляються як звуки: *VAT* [ват] – *Відкрите акціонерне товариство*.

1.2. Орфографічні та пунктуаційні норми

9. Виберіть варіант прийменника, поясніть свій вибір. Відповідно до якої мовної норми ви зробили вибір?

Почути слова (у//в) відповідь, зробити нотатки (у//в) своєму записнику, доповідь (у//в) перший день роботи конференції, доповідати (у//в) перший день роботи конференції, доповідати (у//в) хвилини особливої уваги, авторитет (у//в) галузі менеджменту, доповідати (у//в) вигляді звіту, фахівець (у//в) сфері економіки, зауваження (у//в) тексті листа, конференція (у//в) Львові, розмістити оголошення (у//в) газеті, разом (з//зі//із) тим, виняток (з//зі//із) правила, термін складається (з//зі//із) слів, згідно (з//зі//із) нормою, згідно (з//зі//із) законом, один (з//зі//із) зразків.

Увага! Літературна вимова в українській мові характеризується **милозвучністю (евфонією)** як здатністю мови до плавності, мелодійності звучання. На фонемному і фонемно-морфологічному рівнях милозвучність створюється добром стилістично зручних для вимови службового слова, певної фонемі (звука) у складі слова або префікса, суфікса чи закінчення: в//у//уві, від//од, з//зі//із, //би, -ся//-сь, і//й тощо (вона відписала – він одписав).

Якщо на письмі виникають проблеми щодо вживання названих префіксів, суфіксів або службових слів, згадуємо правила графічної передачі їх.

10. Зазначте речення, у яких слід

А) уживати прийменник у:

1. У/В останні роки істотно зросла роль інвестиційного страхування. 2. В/У зв'язку зі світовою фінансовою кризою виникла гостра необхідність в/у розробці різних моделей і методик створення додаткової системи запобігання криз і страхування ризиків. 3. Найбільший інтерес в/у цьому зв'язку виникає до схем і методів забезпечення стабільності, які пропонують різні страхові компанії, установи Всесвітнього банку, ЄБРР й інші міжнародні фінансові установи. 4. Дослідження проблем управління інвестиційними ризиками й інвестиційного страхування знайшли своє відображення в/у численних наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

Б) уживати сполучник і:

5. Для теорії (і, та, й) практики вітчизняного аудиту стратегічний аудит є новим напрямом. 6. Традиційний аудит має ретроспективний характер (і, та) здійснюється за результатами минулої фінансово-господарської діяльності. 7. Держава має можливість фінансувати свої видатки не лише за допомогою запозичень, а (і, й) шляхом емісії. 8. Маркетинг слід розуміти як інвестиційний процес, що визначає формування (і, й, та) підтримування обмінних взаємовідносин із клієнтами (і, й, та) посередниками. 9. Зменшенню сукупного попиту може сприяти (і, й) подорожчання кредиту. 10. Розвиток підприємництва в регіоні, у тому числі (і, й) аграрного, характеризується саме розвитком малих форм господарювання, тобто малих підприємств. 11. Теоретичне обґрунтування конкурентної політики в Україні передбачає не тільки врахування національної специфіки, але (і, й) науковий аналіз «глобального ренесансу» ринкової конкуренції.

В) уживати прийменник з:

12. А. Сміт пов'язує конкуренцію (з, із, зі) чесним, без змови суперництвом між продавцями (чи покупцями) за найвигідніші умови продажу товару. 13. Одним (з, із, зі) важливих методів конкурентної боротьби є утримання споживачів. 14. Знизити інфляцію можна шляхом вилучення (з/із/зі) соціальних програм надмірних видатків. 15. (З, із, зі) розвитком ринку цінних паперів акції на пред'явника набувають дедалі більшого значення, витісняючи іменні акції. 16. Фіскальна політика – це урядовий вплив на економіку через оподаткування, формування обсягу і структури державних витрат (з, із) метою забезпечення належного рівня зайнятості, запобігання й обмеження інфляції.

(І.М.Крейдич)

11. Уведіть подані слова в речення, дотримуючись правил евфонічності мови. Поясніть, чи всі слова мають фонетичні варіанти (наприклад, *впродовж – упродовж*).

Імовірний, вважати, влада, вникати, вживати, взаємини, входити, вперше, впродовж, укладено, ідеться, учений, внесок, вперед, у цілому, впливати, вступ, вповноважувати.

12. Перепишіть текст, розставляючи розділові знаки, вибираючи з дужок варіант написання. Виконайте післятекстові завдання.

(В,У) наш час утворилося два полюс(а,и) світової політики перший що складається (з, із, зі) сувере(нн, н)их національних держав підпорядкованих тою чи тою мірою їхнім суспільствам і другий що складається (з, із, зі) міжнародних (не) державних корпорацій об(?, ь)єднань (і, та, й) організацій підпорядкованих окремим групам приватних осіб. Другий полюс (не) має своєї сувере(нн, н)ої території яку треба захищати та рятувати від екологічних катастроф (не) має (і, й) власного народ(а,у) проблемами якого необхідно опікуватись але при цьому його вплив(а,у) на світові проце(с, сс)и (не) можна (не) дооцінювати. Уникаючи контрол(я,ю) (з, із) боку (будь) якої держави ці (не) обрані жодним народом анонімні (і, й) (у, в) більшості випадків вже наднаціональні чи (поза) національні актори міжнародної політики (не) несуть за свої дії жодної відповідальності як перед світовим суспільством так (і, й) перед громадянами (будь) якої країни. (За, З) певних умов вони можуть повністю вийти (з) під контроль світової громадськості *ігноруючи* правила підзвітності (і, та, й) зако(н, нно)сті (і,й) тим самим перетворитися (у, в) потужну анонімну владу здатну підпорядковувати своїм інтересам цілий світ.

Саме від того чи зможе світова спільнота взяти під контроль цю потужну силу (і, й) залежить який шлях вибере нова цивілізація до згуби чи до позитивного розвитк(а, у) (у, в) гармонії (з, із) Природою Землі.

(М.Сирота)

Завдання до тексту:

1. Доберіть заголовок до тексту.
2. Випишіть ключові слова цього тексту.
3. Поставте знак наголосу у формі Н.в. однини підкреслених слів.
4. Доберіть синонім до виділеного курсивом слова.
5. Прокоментуйте на конкретних прикладах, яких мовних норм ви дотримувались, переписуючи текст.

13. Перекладіть українською мовою фахову лексику, поясніть її правопис. За яким(-и) правилом (-ами) об'єднуються в групи слова, правопис яких треба пояснити?

А Суб'єкт ринка, нетарифні бар'єри, акції на пред'явителя, ф'ючерсний контракт, кон'юнктура ринка, дистриб'ютор, сек'юритизація, ін'єкції, комп'ютерна біржа, альянс, рантьє.

Б Арендодатель, аргумент низької зарплатної плати, балансова стоимость, банківський кредит, вільний ринок, білль-брокери, дебіторська заборгованість, дос'є.

В Внутрішньфирмова ціна, цільове угода, диференційований тариф, паєвий капітал, тіньова економіка, контрольована інфляція, індукційована інфляція, регульована ринкова економіка.

Г Об'єкт фінансування, касовий виконання бюджету, іменні облігації, первинне розміщення цінних паперів, адаптивне очікування, споживання, обесцінювання грошей, інновація, декларування ціни, авансування, ціноутворення, імміграція

Д Недільний дохід, якісні соціальні показники, кількісний аналіз, агентство нерухомості, особисті фактори, проїзний документ, гранична корисність.

14. Оформіть українською мовою запозичення з англійської мови. Яким орфографічним правилом ви послуговувалися, оформлюючи графічно українською мовою ці економічні терміни?

Vending, engineering, internet hosting, catering, cleaning, consulting, franchising, underwriting.

* Утворіть українські економічні терміни за аналогією до слів, поданих вище, від англ. *hostel, brand, clear, load, hire, show, damp*.

З'ясуйте значення цих слів за словником.

15. Перекладіть речення. Перекладаючи підкреслені слова, користуйтеся «правилом дев'ятки». Поставте знак наголосу в перекладених українською мовою словах, виділених у тексті курсивом.

1. Рейтинговими показателями страхової компанії, на які можна звернути увагу при виборі страховика, є сума зібраних премій і обсяг виплат в разі настання страхових *случаєв*. 2. Для інтенсифікації залучення капіталу в виробництві розвинутих країн є

специальные механизмы регулирования денежных потоков. 3. В реальном секторе экономики инвестиции могут быть выгодны в разных планах, причем критерий быстрой коммерческой *выгоды* может противоречить интересам страны. 4. Маркетинговая деятельность требует постоянного анализа и контроля. 5. В ситуации кризиса центральные банки Франции, ФРГ и Голландии обязывали коммерческие банки направлять 30-35% их капиталов в приоритетные сферы экономики. 6. Факторинг – это финансовый инструмент, который позволяет предприятиям ликвидировать *дебиторскую* задолженность, увеличить оборотный капитал и обеспечить рост товаров.

(Із підручників)

16. Поясніть правопис И та І в українських варіантах поданих термінів. З'ясуйте за словником значення кожного терміна.

Аудит, дезинвестиции, ажио, акциз, дисконт, эмиссия, котировка, дезинфляция, реимпорт, жиро, квазицена, ажиотаж, лизинг, биржа, облигация, диверсификация, квитанция, олигополия, антиинфляционный, финансы, синдикат, паблисити, дивиденд.

17. Перекладіть українською мовою приклади фахової лексики. Поясніть правопис однієї та двох приголосних в українських варіантах термінів. З'ясуйте за словником значення кожного терміна.

Билль-брокер, аккредитив, аккумуляция средств, индоссат, инкассация, сумма, андеррайтинг, ассигнование, ассоциация, бюллетень (курсов иностранных валют), комиссионер, валютный коэффициент, пассивы, аллонж, брутто, нетто, регрессы, нуллификация, «эффект Лаффера», эмиссия денег, лотт.

18. Розшифруйте аббревиатуры. Поясніть уживання великої і малої літери у складних назвах.

ВБ, ЮНЕСКО, ЄЕП, Приватбанк, ВЕЗ, ЕС, Укрсиббанк, ЄФВС, ЄС,СУБД, МАГІ.

19. Перепишіть речення, вставляючи пропущені букви, розділові знаки, знімаючи скісну ризику і вибираючи варіант прийменника та закінчення іменників. Яких мовних норм ви дотримуетесь, виконуючи ці завдання?

Двадцять перше сторі...я це час інформації. (У/в) (пост)...ндустріальній економіці другої половини минулого сторі...я важливою тенденцією в/у

найбільш розвинених країнах світу стало радикальне збільшення частки послуг в економіці у порівнянні з промисловим і сільсько/господарським виробництвом. Сьогодні суспільство в притул наближається до економіки майбутнього (– / ,) нетономіки в якій значну частку ВВП будуть складати саме продукти і послуги інформаційного характеру (у,а). Та й сам процес торгівлі переміститься з магазину (а,у) та офісу (у,а) у віртуальний кібер/простір у якому потрібний товар можна купити знаходячись у будь-якій точці земної кулі маючи доступ до комп'ютера (а,у). Коротка історія електро...ого бізнесу (у,а) вже знає не тільки зльоти але і майже катастрофічні падіння. Однак (у,в)/ цілому потенціал ринку (у,а) вражає. Forrester Research оцінює обсяг електро...ої торгівлі у світі в 1999 р. в 36 млрд. євро.

Становище української електро...ої ко...ерції не можна назвати навіть зародковим. Електро...ої ко...ерції в Україні майже немає.

(Е.О.Коваленко, В.І.Хомяков)

20. Перепишіть текст, вставляючи пропущені букви, розділові знаки, розкриваючи дужки і вибираючи варіант прийменника. Яких мовних норм ви дотримуетесь, виконуючи ці завдання?

Виконайте післятекстові завдання.

Результатом розширення сфери діяльності (транс) національних компаній та нарощування темпів (транс) національного руху капіталів є поступове але (не) відворотне розмивання економічних кордонів між державами. Все більш активно діють різноманітні міжнародні фінансові організації. Вони проростають (у,в) тканину світової економіки як нерви (у,в) живому тілі концентруючи (у,в) своїх нервових вузлах величезні капітали. Сьогодні традиційні фінансові центри Нью-Йорк Лондон Берлін, Париж Рим разом (з,із) вражаючими своїм розвитком Токіо Пекіном Сеулом Гонконгом Сінгапуром стали опорними фінансовими (і, й, та) політичними пунктами (все) планетної цивілізації. Саме тут приймають *найважливіші* стратегічні рішення (що) до розміщення капіталів інвестицій кредитів які реально впливають а іноді вже і визначають напрями економічного (і, й, та) політичного розвитку цілих регіонів планети.

(М.Сирота)

Завдання до тексту:

1. Поставте знак наголосу у виділеному жирним курсивом слові. Якого типу мовної норми ви дотримуетесь?

2. Доберіть до підкреслених слів синоніми. Чи можуть дібрані вами синоніми вживатися в цьому тексті? Доведіть свою думку.

21. Перепишіть, розкриваючи дужки і оформлюючи написання разом, окремо або через дефіс. Поясніть цю орфограму.

(Загально) обов'язкове державне страхування, (а) конто, (акордно) преміальна оплата праці, (багато) валютне застереження, (інноваційно) комерційні банки, (розрахунково) грошові банківські документи, (банківсько) страхові зони, (внутрішньо) господарський облік, (грошово) кредитна політика, (довго) строковий депозит, (векселе) держатель, (недостатньо) забезпечені кредити, (ноу) хау, (розрахунково) касове обслуговування, (смарт) карта, (техніко) економічне обґрунтування, (форс) мажорні обставини, (фінансово) кредитна установа, (капітало) озброєність, (бюджетно) податкова політика, (нетто) кредитор, ефект Олівера (Танзі), (гамма) процентний термін зберігання, (порто) франко, (прайс) лист, (холдинг)компанія, (лізинго) давець, (пів) кредиту, (науково)технічний прогрес, (професійно) виконане доручення, (пів) вантажу, (науково) розроблений план, (соціально) свідомий крок, (пів) Юрмали, (пів) юрти, (професійно) непридатний, (9пів) банку.

22. Укажіть на допущені помилки при переносі. Запропонуйте свої варіанти переносу (запишіть їх). У разі виникнення труднощів під час виконання завдання зверніться до довідкової літератури (див. список рекомендованої літератури).

За словами відомого вченого В.М.
Русанівського, ...

Основними представниками
меркантилізму були У.Стаффорд, Т. Мен,
Г. Скаруффі та А.Сепра.

Відповідно до акта виконаних робіт 75
% суми цільового призначення
використано...

Спеціальна Меморіальна премія «В пам'ять
Альфреда Нобеля» в галузі економіки
була заснована Шведським банком в 1968
р.

Переваги і недоліки функційної
організаційної структури представлено
в додатках до тексту дисертації в табл.
5.3.1.

Будь-який продукт (промислові товари
або продовольчі, послуги, нерухомість,
банківський або інформаційний продукт і т.
п.) може бути предметом електронної
торгівлі.

З нагоди 60-ої річниці нашого науко-
вого закладу слово надається проф.
Н.М.Бережній.

Семінар проводитиметься на базі
Харківського державного університету ім.
Г.Сковороди

23. Поставте іменники у формі родового відмінка однини.

Аналіз, аудит, аудитор, індекс, сертифікат, номінал, вексель, референт, чек, сектор, телефон, факс, стандарт, договір, додаток, документ, абонент, аваль, банк, аванс, ажіотаж, ажур, акредитив, актив, акцепт, клієнт.

24. Поясніть значення слів, урахувавши, що від цього залежить закінчення у формі родового відмінка однини.

Терміна – терміну, апарата – апарату, телефона – телефону, акта – акту, блока – блоку, папера – паперу, знака – знаку, авторитета – авторитету, бума – буму, диферента – диференту, лана – лану, малюнка – малюнку, оригінала – оригіналу, центра – центру, реєстра – реєстру, рахунка – рахунку.

25. Випишіть зі словника економічних термінів 10 іменників-термінів чоловічого роду II відміни, поставте їх у формі родового відмінка однини. Поясніть закінчення, опираючись на значення слова.

Зразок.

Конс'юмеризм – організований рух громадян і державних органів за розширення прав і вплив покупців на продавців (Р. в. – конс'юмеризму (абстрактний іменник)).

26. Перепишіть речення, розставивши розділові знаки при звертанні.

1. До закінчення зазначеного терміну умови контракту шановний пане директоре повинні бути виконаними. 2. Ми звертаємось до Вас вельмишановний керівнику. 3. Шановний пане завідувачу звертаємося до Вас із пропозицією. 4. За довідкою студенте Петров зверніться в деканат. 5. Ваш проект пане Павлюк запропоновано для аналізу експертам. 6. Неодноразове порушення статуту закладу курсанте Іваненко призводить до певного стягнення. 7. Контракт з Вами шановний Андрію Степановичу буде підписаний на три роки. 8. На жаль Ви не можете добродію претендувати на цю посаду.

27. У запропонований текст уведіть вставні і вставлені компоненти з довідки. Поясніть доцільність введення їх.

Вимушені нагадати Вам, що до сьогодні не отримали від Вас банківської гарантії.

Протягом минулих двох місяців Вам було надіслано три офіційні нагадування про це.

Ваше зневажливе ставлення до нашої домовленості вчиняє шкоду багаторічній співпраці.

Як наші партнери Ви розумієте всю складність ситуації. Досі наша співпраця була доволі плідною, але продовження її буде можливим лише в тому разі, якщо Ви виконаєте умови договору до 30.12.2015.

Довідка: про що повідомлялося в попередньому листі; на жаль; сподіваємось; як Ви розумієте; як показує час.

28. Запишіть подані цитати, використовуючи різні види оформлення їх. Обгрунтуйте вживання розділових знаків у реченнях, побудованих самостійно.

Зразок. 1. У статті С.Євтухова доводить: «Стратегічні плани повинні бути розроблені так, щоб не лише залишатися цілісними протягом довгого часу, але й бути достатньо гнучкими, щоб за необхідності здійснити їх модифікацію й коригування відповідно до швидких змін у ринковій економіці».

2. Розробка стратегічних планів, за словами С.Євтухової, повинна виходити не лише з їх цілісності на довгий час, але й передбачати можливість їх модифікації та коригування, що диктується змінами у ринковій економіці.

3. У статті С.Євтухова доводить, що розроблення стратегічних планів повинно бути таким, щоб вони були здатні «не лише залишатися цілісними протягом довгого часу», але й були «достатньо гнучкими, щоб за необхідності здійснити їх модифікацію й коригування відповідно до швидких змін у ринковій економіці».

1. «Франчайзинг робить можливим досягнення економії за рахунок масштабів і здійснення виробництва сировини і матеріалів, якими материнська компанія (франчизер) забезпечує дочірні (франчизу)» (Джеймс Стонер).

2. «Просування товару створює образ престижності фірми та її виробів; інформує про параметри, властивості товару; сприяє пізнаванню нових товарів; підтримує популярність існуючих товарів...» (В.Г.Герасимчук).

3. «Розвиток – це придбання нової якості, що зміцнює життєдіяльність в умовах середовища, що змінюється; функціонування і розвиток найтіснішим чином пов'язані між собою» (С.В.Мочерний).

29. Запишіть текст відповідно до правописних норм. Поясніть ужиті розділові знаки.

Запальна диску(с,сс)ія закінчилася аргументи першої сторони перемогли аргументи другої сторони були відкинуті. Поставте тепер себе на місце опонента (не) приємно програвати (і,й, та) бачити що всі уча(стн, сн) ики диску(с, сс)ії підтримали вашого супротивника. Перемога збудила вас і природно було (б) тр(и,і)умфувати. Проте (не) забувайте ваш супротивник

пішов пригніче (нн,н)ий і самотній (не) змінивши свого погляду. Поразка викличе в нього неприязливе до вас ставле(н,нн)я і він захоче колись відплатити вам.

Подумайте чи (не) краще залагодити справу таким чином що(б) ваш супротивник після диску(с,сс)ії (не) залишився самотнім що(б) (не) ві(д,т)чув озлобленості (і,й,та) гіркоти поразки. Чи (не) краще на закінче(н,нн)я диску(с,сс)ії сказати пр(и,е)мирливим або приятельським тоном А тепер варто мабу(т,д)ь підбити підсумки нашої розмови. Отже сторона Х (тобто супротивник) має рацію в пита(н,нн)ях про ... що ми повністю визнаємо. З іншого боку (під час) диску(с,сс)ії ми дійшли висновку що пита(н,нн)я про ... нам слід обговорити ще раз . Те що ви (в,у)казали на пита(н,нн)я (в,у) яких ваш опонент мав рацію спонукає його погодитися на ваші пропозиції (що)до інших питань.

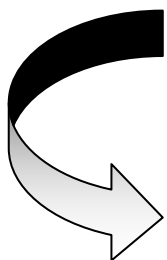
Запам'ятайте там де один тр(и,і)умфує у другого виникає (не) приємне відчу(т,тт)я програ(н,нн)ої справи (За Д.Карнегі).

1.2. Граматичні і словотвірні норми сучасної української мови

30. Утворіть за наявними в сучасній українській мові словотвірними моделями віддієслівні іменники зі значенням *дія, подія, наслідок*.

Зразок Дія: оцінювати – оцінювання; подія: оцінити – оцінення; наслідок: оцінка.

Змінювати, змінити; реєструвати; створювати, створити; затверджувати, затвердити; перетворювання, перетворити; описувати, описати; підсумовувати, підсумувати; з'єднувати, з'єднати; сполучати, сполучити; накопичувати, накопичити; прирощувати, приростити; розділяти, розділити; досліджувати, дослідити.

Увага! Від дієслів **недоконаного** виду утворюються іменники на **-ння(-ття)**, що позначають **дію** (поглинання).

Від дієслів **доконаного** виду утворюються іменники на **-ння (-ття)**, що позначають **подію** (злиття).

Для позначення **наслідків дії** вживають відповідні однокореневі іменники з іншими суфіксами: **-к, -ція, -інг** та ін. (тренінг).

31. Назви учасників дії треба позначати іменниками (на відміну від російської мови, де з такою метою часто вживають прикметники й дієприкметники), наприклад, вступник (рос. поступающий). Зробіть

переклад українською мовою іменників – назв осіб, пам'ятаючи про словотвірні моделі, де активно вживаються суфікси -ач, -ець, -ник на позначення особи.

Зразок. Дресирувати + суф.-льник => дресирувальник

Говорящий акцентировал внимание, прибывший предъявил командировочное удостоверение, управляющий ознакомился с отчётом, отдыхающих просят пройти в зал, наш общий знакомый, экзаменуемый ответил на все вопросы, главнокомандующий отдал приказ, заведующий кафедрой подписал заявление, требования бастующих, выступающий ознакомил зал с результатами проверки, председательствующий ознакомил с повесткой дня.

32. Поставте іменники у формі називного і родового відмінків множини.

День, ват, директор, стаття, суддя, староста, раз, чоловік, кіловат, солдат, процент, бухгалтер, громадянин.

33. Виберіть нормативний варіант уживання іменників чол.р. II відміни однини в давальному відмінку.

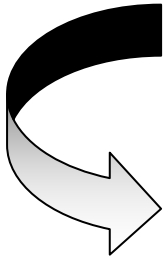
А Довідку видано С.Братченку, головному економісту. – Довідку видано головному економістові Братченко Сергію Івановичу. – Довідку видано головному економістові Братченку С.І. – Довідку видано головному економісту Братченку С.І.

Б Надати інформацію директору Степанчук Володимирі Олександровичу. – Надати інформацію директорові Степанчуку В.О. – Надати інформацію директорові Степанчуку Володимирі – Надати інформацію директору В. Степанчукові.

В Дати об'єктивну оцінку пану Кравченкові О.І як фахівцю. – Дати об'єктивну оцінку панові Кравченкові О.І як фахівцю. – Дати об'єктивну оцінку пану Кравченку О.І як фахівцеві. – Дати об'єктивну оцінку панові Кравченку О.І як фахівцеві.

Г Підготувати звіт керівнику відділу Тараненку О.І. – Підготувати звіт керівникові відділу Тараненку О.І. – Підготувати звіт керівникові відділу Тараненку О.І. – Підготувати звіт керівникові відділу Тараненкові О.І. – Підготувати звіт керівнику відділу Тараненкові О.І.

Д Зробити пропозицію професору Олексенку В.П. – Зробити пропозицію професорові Олексенку В.П. – Зробити пропозицію професорові Олексенкові В.П. – Зробити пропозицію професору Олексенкові В.П.–

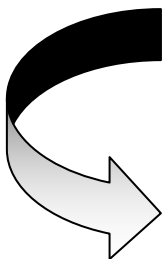
Увага! Якщо в тексті зустрічається ряд іменників у формі давального відмінка однини, бажано уникнути одноманітності закінчень: *панові Президенту, добродієві Михайленку, Климченкові Івану Сидоровичу.*

34. Допишіть закінчення, визначаючи рід, відміну та відмінок підкреслених іменників.

1. Надати слово для інформування керівник... департаменту Павлову А.П. 2 Оголосити подяку куратор... групи Степанов... С.П. 3. Дозволити Васильчук... О.В., студент... 5 курсу факультету економіки та менеджменту, відрядження до наукової бібліотеки м. Київ. 4. На конференції вітальне слово надано Васил... Григорович... Кандибі, проректор... університету з наукової роботи. 5. Щиру вдячність за надану інформацію висловлюємо Михайл... Іванович... . 6. Диплом про закінчення університету вручено випускник... Петр... Бондаренк... . 7. ...як повідомили нашому кореспондент... синоптики Українського гідрометцентру. 8. Пропозиція щодо рівня володіння іноземними мовами належить міністр... С.М.Кміт... .

35. Відредагуйте подані словосполучення, уникаючи двозначності (Про наслідки перевірки бухгалтерії треба повідомити до 10 грудня: перевіряли бухгалтерію чи бухгалтерія повинна повідомити про наслідки перевірки?).

Подати відповідь адміністрації; надійшла відповідь комісії; О.Панасенку необхідно подати інформацію про місячний грошовий обіг; надійшло повідомлення уряду; отримано розпорядження деканату; підготувати відповідь на лист департаменту; лаборанту Панченко доцільно прочитати наказ.

Увага! З метою уникнення двозначності в тексті, використовуючи збірні й абстрактні іменники (неістоти), уживають у давальному відмінку закінчення -ові, -еві, -єві: *наказ ректорату (Р.в.) і наказ ректоратові (Д.в.).*

36. Поставте подані в дужках прізвища та імена у формі відмінка, що вимагає контекст.

1. 2006 року премією «В пам'ять Альфреда Нобеля» нагородили (Едмунд Фелпс і Томас Шеллінг) за аналіз інтертемпоральних відносин у макроекономічній політиці. 2. Розробка теорії оптимального використання ресурсів принесла звання лауреатів премії «В пам'ять Альфреда Нобеля»

(Леонід Канторович і Тьяллінг Купман). 3. На думку (Філіп Котлер), одного з американських учених маркетингової науки, маркетинг – це вид людської діяльності, спрямований на задоволення нужд і потреб шляхом обміну. 4. Серед лауреатів спеціальної Меморіальної премії «В пам'ять Альфреда Нобеля» названо прізвища (Роберт Ауманн, Джордж Акерлоф, Майкл Спенс, Джозеф Стигліц). 5. Теоретичну спадщину австралійського економіста (Йозеф Алоїз Шумпетер) можна розділити на три напрямки, один із яких – методологія й історія економічного аналізу. 6. Закон (Визер) виявлено на основі глибокого аналізу витрат виробництва. 7. Досягненням австралійської школи стала теорія граничної корисності, уперше сформульована (К. Менгер) у його роботі «Підстави політичної економії». 8. Модель MRW – модель економічного зростання, розроблена (Н. Менк'ю, Д. Ромер, Д. Уейл) в 1980–1990 рр.

37. Перекладіть українською мовою, звертаючи увагу на закінчення іменників чол. роду однини II відміни в родовому та давальному відмінках.

Доверенность

Я, Петренко Александр Степанович, доверяю Савченко Сергею Игоревичу (паспортные данные.....) получить причитающуюся мне заработную плату за сентябрь 2015 г.

Доверенность действительна до 20 октября 2015 г.

Подпись сотрудника Петренко А.С.

аверяю:

Начальник отдела кадров НБУ (подпись) С. Короленко

20 сентября 2015 г.

38. Виберіть із поданих нижче прикладів правильні варіанти оформлення адресата в заяві:

1.А Деканові факультету іноземної філології

проф.Омельчук С.А.

Б Декану факультету іноземної філології

проф.Омельчуку С.А.

В Деканові факультету іноземної філології

проф.Омельчуку С.А

Г Декану факультету іноземної філології

проф.Омельчукові С.

2. А Деканові факультету культури і мистецтв

проф. Левченко М.Г.

Б Декану факультету культури і мистецтв

проф. Левченко М.Г.

В Деканові факультету культури і мистецтв

проф. Левченку М.Г.

Г Декану факультету культури і мистецтв

проф. Левченку М.Г.

3. А Деканові факультету філології та журналістики
проф. Олексенку В.П.
Б Декану факультету філології та журналістики
проф. Олексенку В.П.
В Деканові факультету філології та журналістики
проф.Олексенко В.П.
Г Декану факультету філології та журналістики
проф. Олексенко В.П.
4. А Деканові юридичного факультету доц. Казанчан А.А.
Б Декану юридичного факультету доц. Казанчану А.А.
В Деканові юридичного факультету доц. Казанчану А.А.
Г Декану юридичного факультету доц.Казанчан А.А

39. Подані іменники поставте у формі кличного відмінка. Складіть і запишіть, додавши слова ввічливості, 4 речення з двокомпонентними звертаннями, у яких другий компонент виражений власними іменниками (іменем, прізвищем, по батькові) та загальним іменником.

Добродій студент, Марія Іванівна, пані Софія, ректор Поліщук, пан Президент, Юрій Іванович, курсант Скрипченко, панянка Лілія, друг Сергій, пан бухгалтер, слухач Серов, побратим Степан, Ілля Романович, колега Кузьменко, Наталія Анатоліївна.

40. Визначте, у якому рядку подано правильні форми звертання:

1. А Кур'єре Сергію, Сергію Петровичу, Ганно Іванівна, пан директоре.
Б Миколо Григоровичу, декане Левченко, пане опонент, друже Петре.
В Секретарю Лєснова, пане кураторе, Віталіє Семеновичу, панянку Вікторіє.
Г Тетяно Володимирівно, добродію практикант, Юлію Сергіївно, пане Андрію.
2. А Клієнте Дмитренко, Максиме Івановичу, Лілію Іванівно, пані Світлано.
Б Кіро Миколаївно, декане Омельчук, пане професор, Василю Миколайовичу.
В Добродіє студенте, Любове Іванівно, кураторе Задорожня, Анатоліє Івановичу.
Г Секретарю Ольга, Ольго Сергіївно, пані Поліно, доценте Нагрибельна.

3. А Керівнику, Катерино Петрівна, заступнику Милославський, брате.
Б Ваше Святосте, захисник Володимире, краю мій, старший економісте.
В Друже Віталію, добродіє клієнте, шановний замовнику, Олексію.
Г Миколо Богдановичу, панянку Тамаро, товаришу декане, ректоре Степанчук.
4. А Студенте, Марино Максимівна, касире Клименко, друже.
Б Досліднику Іванчуку, пане керівник, пане Володимир, науковцю.
В Добродію Георгіє, пане рецензенте, шановний науковцю, Віталію.
Г Георгію Сергійовичу, панянку Дарино, товаришу керівнику, директоре Григор'єв.
5. А Шановний професоре, Тетяно Олексіївно, добродіє Максиме, пані Наталю.
Б Пане ректоре, кураторе, кураторе Оксана, вельмишановний Володимире.
В Студенте Валеріє, шановний педагогу, пані Олеся, Богдане.
Г Декане Демецька, панянку Тамаро, товаришу керівнику, помічнику Вікторе.

41. Прочитайте текст. Який стиль він репрезентує? Випишіть із тексту прикметники, визначте розряд їх (якісні, відносні, присвійні). Зробіть висновок про активність прикметників певного розряду в тексті визначеного стилю.

Виконайте післятекстові завдання.

Термін «акціонерне товариство» в Україні розглядається як синонім загальноприйнятого терміна «корпорація», яка є однією з трьох основних форм організації бізнесу поряд із власною справою та товариством. **Корпорація** є формою організації бізнесу, що домінує за обсягом продажу товарів та послуг. Корпорацію може організувати одна особа або група осіб. Власниками корпорації є акціонери, які придбали акції корпорації, але вони не повинні сплачувати борги кредиторам з особистого майна, щоб розрахуватися з ними в разі банкрутства корпорації, тобто власники несуть обмежену відповідальність. Завдання корпорації – примножувати добробут своїх акціонерів. Акціонери обирають раду директорів для проведення загальної політики корпорації. Якщо корпорація досить велика, рада наймає менеджерів, які розробляють довгострокову стратегію, займаються поточною діяльністю, звітують перед радою директорів та акціонерами.

За визначенням М.Гольцберга, компанія, корпорація – це юридична особа, яка є об'єднання вкладників капіталу (акціонерів) для здійснення певної діяльності. Корпорації мобілізують інвестиційний капітал шляхом розміщення (емісії) і розповсюдження (продажу) цінних паперів. У своїх

статутах корпорації можуть передбачати різні умови їх придбання першими власниками, а також наступної купівлі-продажу. Залежно від цих умов корпорації поділяються на приватні (закриті) та публічні (відкриті) з обмеженою відповідальністю. Як зазначає Б.Стеценко, уперше з'явившись у період з 1600 р. по 1602 р., корпорації перетворились у провідну форму організації підприємництва. Розвиток корпорацій, підвищення їх ролі в трансформаційних економічних процесах, підтримка з боку держави дають можливість характеризувати сучасний стан економічного розвитку як «корпоративну економіку» – явище, за якого основні виробничі потужності належать корпоративним об'єднанням.

Завдання до тексту:

1. Запропонуйте заголовок до тексту.
2. Поставте наголос у словах, виділених курсивом.
3. Поясніть вибір закінчення в підкреслених словах.
4. Чи є в тексті цитування? Яким способом авторизується чужа думка?
5. Як у тексті пояснюється значення терміна «акціонерне товариство»?
6. Зробіть бібліографічний опис джерела, з якого взято уривок, якщо відомо, що авторами статті «Особливості та перспективи корпоратизації підприємств», надрукованої на сторінках 39 – 52 шостого номера журналу «Економіка України», є Т.Фролова, Т.Римар . Журнал побачив світ 2009року.

42. Випишіть зі словника економічних термінів 15 термінологічних словосполучень, які побудовані за моделлю «прикметник + іменник». Визначте лексико-граматичний розряд прикметників. Які прикметники переважають у складі таких двокомпонентних термінів?

Зразок. Валютне котирування: прикметник валютне є відносним

43. Доберіть із фахових журналів, навчальних посібників, підручників текст обсягом 200-250 слів. Випишіть із нього прикметники, утворіть від якісних прикметників усі можливі форми ступенів порівняння. Визначте ступінь і форму порівняння, якщо прикметник уживано в тексті не в початковій формі.

44. Перекладіть словосполучення українською мовою, порівнюючи особливості творення і вживання ступенів порівняння в російській і українській мовах.

Мука высшего сорта, в ближайшее время, продукт высшей пробы, наиболее распространенная модель предприятия, ближайшая перспектива,

самый детальный анализ, наиболее рациональное решение, в высшей степени некорректно, менее эффективный проект, высшая мера наказания, самый актуальный аспект исследования, наиболее интересный подход, глубочайшее почтение, самый уважаемый человек.

45. Проаналізуйте в реченнях форми ступенів порівняння. Назвіть речення, які потребують редагування. Відредагуйте їх.

1. А.Сміт порівнював ринковий механізм з «невидимою рукою», яка спрямовує діяльність індивіда до досягнення найбільшої вигоди для всього суспільства.

2. Результатом ефективної координації інформації є найоптимальніший розподіл ресурсів економіки.

3. Аналіз основних ринкових змінних здійснюється для більш досконалішого конкурентного ринку.

4. Ф. Хайєк визначає ринок як складний передавальний механізм, що дозволяє якомога повніше та ефективніше використовувати інформацію суб'єктів.

5. Фінансові інвестиції передбачають вкладення коштів у різні фінансові активи, серед яких найбільш значнішу частку посідають вкладення коштів у цінні папери.

6. Внутрішній баланс, найбільш детальний, використовується правлінням для планування й управління діяльністю компанії і контролю за роботою філій.

7. Кожна фірма має певні позиції в ринковій сітці, яка залежить від того, з ким фірма контактує найтісніше і якими є її взаємини з партнерами.

8. Найбільш інвестиційно привабливішими в області залишаються харчова промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів.

9. Необхідно сформулювати більш ефективніший механізм виконання правил конкуренції, відособлений від політичного втручання.

46. Побудуйте словосполучення, розкривши дужки. Поясніть особливість відмінкових форм іменників, що вживаються з кількісними числівниками. Поставте наголос у підкреслених словах.

22 (договір), 4 (економіст), 53 (менеджер), 12 (кредит), 31 (комплект), 2 (раз), 23 (бухгалтер), 24 (помилка), 10(аудитор), 102 (чек), 17 (сертифікат), 3 (роки), 2,5 (метр), 3 з половиною (метр), 8,5 (центнер), 10 з половиною (кілограм), 44 (фінансист), 26 (документ), 53 (акредитив), 32 (банк), 24 (вексель), 1,5 (аванс), обслужити 42 (клієнт), 3 (референт).

47. Запишіть наведені нижче приклади, розкриваючи дужки і використовуючи керовані числівники у відповідних відмінкових формах.

Перемовини з (8) представниками делегації; надати кредит у розмірі (52 000) гривень; укладено угоди з (65) клієнтами; оформлено сертифікати (47) учасникам конференції; об'єктивні результати на підставі (275) опрацьованих анкет; ефективність діяльності фірми виражається (84) відсотками, що на (12) відсотків нижче за минулий рік; серед (54) державних заводів участь у тендері взяли лише 10; зустріч з (18) переможцями, нарада з (67) представниками малого бізнесу.

48. Запишіть літерами числа відповідно до зазначеного розряду числівників, поставивши їх у зазначеному відмінку.

1. Порядкові числівники в орудному відмінку

800, 125, 777, 438.

2. Кількісні числівники в орудному відмінку

225, 77, 59, 2486.

3. Порядкові числівники в місцевому відмінку

1257, 374, 261, 6547.

4. Кількісні числівники в місцевому відмінку

1257, 374, 261, 6547.

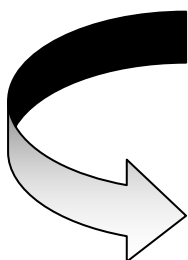
49. Відредагуйте речення, виправивши помилки, пов'язані з уживанням займенників.

1. Комісія зібралася в повному складі, і їм було запропоновано ознайомитися з текстом висновку проведеної перевірки. 2. Члени державної комісії попросили магістранта зупинитися більш детально на своїх пропозиціях. 3. Відбулася зустріч з опонентом дисертанта, на якого чекали з нетерпінням. 4. Опрацювавши статистичні матеріали, я дійшов такого висновку. 5. Виросло нове покоління, для яких слово «бізнес» позбавлено негативного відтінку. 6. Будемо частіше проводити такі зустрічі: вони викликають інтерес студентства до своєї професії, розвивають їх творчі можливості. 7. Якщо протягом двох місяців, що передбачено умовами договору, партії товару будуть залишатися в приміщенні складу і за ними не з'являться замовники, вони будуть транспортовані за адресою відправника. 8. Шляхи досягнення високих результатів у доповіді завуальовано: вони заховані в цифрах. 9. Уся техніка, що використовується в сільському

господарстві, слугує не лише для полегшення життя фермерів, але й для того, щоби допомогти рослинам покращати їх життя. 10. Розуміння студентством свого обов'язку – найкраща гарантія його активної участі в процесі самовдосконалення.

50. Замініть складену форму дієслів майбутнього часу на складну.

Буде розвиватися швидкими темпами, будуть досягати запланованих результатів, підприємство буде поглинатися конкурентом, будуть аналізувати отримані результати, буду продовжувати дослідження, будете використовувати активи, будемо інвестувати в цей проект, будеш укладати угоду, будемо оголошувати конкурс, будуть брати участь у тендері.

Увага! Паралельне вживання складної та складеної форм майбутнього часу дієслів свідчить про їх рівнозначність у вираженні значення часу. На сьогодні в навчальних посібниках, підручниках, довідковій літературі автори не висловлюються одностайно щодо надання переваги одній із названих форм у певному стилі.

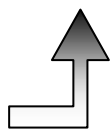
51. Відредагуйте речення, звертаючи увагу на вживання граматичних форм часу і способу дієслів.

1. Давайте уявимо собі список потреб населення країни. 2. Форми приватної власності, які складатимуться в Україні, помітно відрізняються від тих, що існують у розвинутій ринковій економіці. 3. Зауважимо, що йдеться тільки про придатні для виробництва ресурси. 4. Із зменшенням пропозиції грошей процентні ставки зростатимуть, доступ до кредитів буде звужуватися, і це зменшуватиме інвестиції та обсяг національного виробництва. 5. Вплив держави на розподіл особистих доходів, на думку багатьох економістів, має бути помірним, бо інакше він підриватиме стимули до високопродуктивної праці й, отже, буде звужуватиме можливості економічного зростання. 6. Раніше припускається, що домогосподарства одразу витрачають весь свій дохід. 7. Для простоти аналізу розгляньмо спочатку двосекторну модель кругопотоку, яка відображає замкнену національну економіку. 8. Припустимо, що спочатку економіка перебувала у стані довгострокової рівноваги. 9. Давайте повернемося до нашого прикладу з транспортною компанією, мета якої – вирости в національну компанію.

(За С.Панчишиним)

52. У запропонованій парі словосполучень визначте правильне, випишіть його, виділяючи суфікс і визначаючи частину мови.

Ведуча галузь промисловості – провідна галузь промисловості, змушувальна сила – змушуюча сила, доповнююча операція – доповнювальна операція, контролюючий орган – контролювальний орган, плаваючий курс валюти – змінний курс валюти, поглинаюче підприємство – поглинальне підприємство, ведучий фахівець – провідний фахівець, існуюча мережа – наявна мережа, існуючі ціни – теперішні ціни, тікуче планування – поточне планування, пануюча тенденція – панівна тенденція, констатувальний експеримент – констатуючий експеримент.

На підставі власних спостережень зробіть висновок щодо вживання активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові.

53. Розкриваючи дужки, утворіть дієприкметники у відповідній до контексту граматичній формі. Чи в усіх реченнях можливе утворення дієприкметників? Перепишіть речення, розставляючи розділові знаки.

1. Ефективність використання ресурсів характеризує зв'язок між кількістю (витратити) у процесі виробництва і кількістю товарів і послуг (отримати) у результаті використання цих ресурсів. 2. Високий рівень криміналізації економічного життя (зумовити) конфліктами в ході перерозподілу власності й зростання корупції також спотворює вітчизняну модель ринкової економіки. 3. Під зовнішньоторговельною політикою розуміють заходи уряду які (покликати) впливати на обсяги зовнішньої торгівлі. 4. (Сформулювати) макроекономікою наукою уявлення про механізм функціонування національної економіки та поняттєво-категоріальний апарат використовують інші економічні науки галузеві та функціональні. 5. Номінальні (використовувати) доходи це та частина грошового доходу якою домогосподарства остаточно володіють і можуть розпоряджатися на свій розсуд. 6. До валових інвестицій належать як (замістити) інвестиції так і приросткові або чисті інвестиції. 7. Запаси це (виробити) але не (продати) в цьому році інвестиційні а також споживчі товари. 8. Марксистичні обстоюють (зрівняти) розподіл рівність економічного становища людей. 9. Багатство нації (втїлити) в продукції яка споживається народом країни.

(За С.Панчишиним)

54. Зробіть переклад українською мовою поданих дієприкметників.

Явившийся инспектор, создавшееся положение, изменившийся план, обанкротившийся банк, действующее законодательство, взвешенная сумма, действующий фонд, допустимая погрешность, плавающий график, плавающий курс, галопирующая инфляция, начинающий менеджер, обедневшие слои населения, уполномоченное лицо, неразвивающаяся система, существующая сеть, существующие цены.

55. Перепишіть речення, трансформуючи підрядну частину в дієприкметниковий зворот. Чи в усіх реченнях можлива така трансформація? Поясніть.

1. Основна економічна проблема, яка постає перед окремими людьми, групами людей і суспільством узагалі, полягає в тому, що виробничі ресурси обмежені. 2. Валовий внутрішній продукт – це ринкова вартість усіх кінцевих товарів, що виробили в межах економічної території країни протягом певного періоду часу, – як правило, року. 3. Особа, що орендує житло, платить орендну плату, яка, з одного боку, виступає як видаток наймача, а з іншого – як дохід домовласника. 4. Валовий продукт, що обчислюється у постійних цінах, називається реальним ВВП. 5. Модель кругопотоку, яка відображає взаємопов'язаний і безперервний рух ресурсів, виготовлених продуктів і доходів між економічними суб'єктами. 6. Багатство нації втілюється в продукції, яка споживається народом країни. 7. Кейнс піддав гострій критиці класичну школу, яка твердила, що ринкові ціни здатні автоматично встановлювати рівновагу в економіці. 8. Концепції меркантилістів, які зародилися в епоху пізнього Середньовіччя, обґрунтовували необхідність формування централізованих національних держав і захисту національного ринку.

(За С.Панчишиним. Макроекономіка)

56. Трансформуйте подані синтаксичні конструкції в речення, ускладнені відокремленими обставинами, вираженими дієприслівниковими зворотами.

Зразок. Протекціоністські заходи *обмежують конкуренцію на національному ринку*, створюють умови для забезпечення діяльності неефективних вітчизняних фірм. – Протекціоністські заходи, *обмежуючи конкуренцію на національному ринку*, створюють умови для забезпечення діяльності неефективних вітчизняних фірм. –

1. Макроекономіка вивчає ефективність функціонування національної економіки та приділяє особливу увагу поведінці основних економічних суб'єктів. 2. Держава може впливати на нерівність розподілу особистих доходів і зменшувати її через податкову систему й трансферні платежі. 3. Макроекономісти досліджують національну економіку і використовують велику кількість різноманітних статистичних показників, які характеризують макроекономічні змінні. 4. Обмеження імпорту підтримує вітчизняних виробників, збільшує сукупний попит у країні та стимулює зростання рівнів виробництва і зайнятості. 5. Ми з'ясували взаємозв'язок міжнародних потоків товарів і послуг та капіталів і можемо розглянути тепер модель Мандела–Флемінга. 6. Уряд намагається захищати національного виробника і запроваджує імпортні квоти або мито.

(Із підручника)

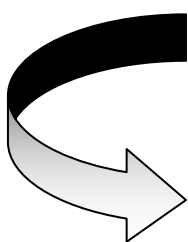
57. Знайдіть речення, які неправильно побудовано. Відредагуйте їх, приділяючи увагу правильності вживання дієприслівникового звороту. Запропонуйте різні варіанти редагування речень.

Зразок. Складаючи платіжний баланс, розрізняються реальні і фінансові потоки. (Речення побудовано неправильно: основна дія *розрізняються* і додаткова *складаючи* відносяться до різних суб'єктів дії)

1. Під час складання платіжного балансу розрізняють реальні і фінансові потоки.

2. Складаючи платіжний баланс, розрізняють реальні і фінансові потоки.

3. Коли складають платіжний баланс, розрізняють реальні і фінансові потоки.

Увага! Речення, ускладнене відокремленою обставиною, вираженою дієприслівниковим зворотом, побудовано правильно за умови, що основна дія (присудок) і додаткова (дієприслівник) виконуються одним суб'єктом дії. Як бачимо із зразка, можливі три варіанти редагування неправильно побудованих речень: 1) складнопідрядне речення з підрядною частиною замість дієприслівникового звороту; 2) зберігається дієприслівниковий зворот, але суб'єкт дії стоїть у формі називного відмінка; 3) дієприслівник замінюється на сполучення прийменника та спільнокореневого іменника.

1. Використовуючи інструментарій макроекономічної політики, державними мужами в певному інтервалі може змінюватися рівень інфляції та безробіття. 2. Продуктивність і якість часто можна поліпшити, змінивши

структуру виконуваної роботи. 3.Зменшуючи сукупний попит, знижуються темпи інфляції.

(За С.Панчишиним)

4. Виконуючи свої функції, менеджери повинні враховувати виявлення проблем і знаходження можливостей їх вирішення. 5. Влаштувуючись на роботу, зв'язок із вашим босом є одним із важливих людських стосунків. 6. Фірми з хорошим менеджментом вибирають кілька ключових видів діяльності і суворо їх контролюють, дотримуючись, звичайно, певної гнучкості. 7. Працюючи в тій чи іншій фірмі, знання про її діяльність і про вашу роль у ній необхідні.

(За Д.Стонером, Е. Доланом)

58. Спишіть, добираючи з дужок потрібний прийменник і ставлячи іменники у відповідному відмінку.

Фахівець (із, по) фінанси, робота (по, над, з) ліквідація, допомога (по, у зв'язку, при) безробіття, дискутувати (на, по, над) тема, пішов (у, до) банк (по, за) гроші, видача грошей здійснюється (по, за) графіком, прибув (на, по, за) вимога, презентація тривала (на протязі, протягом, упродовж) година, з'явитися (на, за) перша вимога, відповідь (по, за, на) запит, виконати (по, за) ваше прохання.

59. Відредагуйте словосполучення, звернувши увагу на правильність уживання прийменників.

Працювати по плану, відпустка до15 березня, відправити по факсу, бюро з працевлаштування, у порівнянні з чимось, фахівець в області, за певними періодами, за першою вимогою, по розрахунках, пропозиції по чомусь, при даних обставинах, у відповідності до рішення, у першу чергу, у якості представника фірми, згідно розпорядженню, відгук про статтю.

60. Зробіть переклад поданих словосполучень і сполучень слів українською мовою

При пересылке товара, кампания по сбору подписей, агент по продаже, агент по рекламе, зачёт по макроэкономике, ни при каких условиях, в случае необходимости, на прошлой неделе, при передаче документов, при оценке чего-либо, при обнаружении дефектов, при подписании контракта, отличный по качеству, по вашему усмотрению, при посредничестве фонда, по отношению к кому-либо, согласно плану, в зависимости от условий договора, рецензия на статью.

61. Визначте порядок розташування слів у реченнях запропонованого тексту. Доведіть свою думку.

1. Етимологія слова «біржа» пов'язана з торгівлею. 2. Вона бере початок від латинського слова «бурса», що означає «шкіряний гаманець». 3. Термін отримав прописку в голландському місті Брюгге, що відомий як один із найбільших торгових центрів півночі Європи. 4. Його недарма називали «маклером християнських міст» – тут розташовувалась біржа. 5. Термін «біржа» пов'язаний з ідентичною назвою площі біржових зборів у Брюгге, на якій стояв будинок, що належав роду Ван дер Бурсс. 6. У нього був герб – три шкіряних гаманці (тер бурсс). 7. Подальше повсюдне використання слова «біржа» зумовлене, напевне, тим, що воно означало як «шкіряний гаманець», так і в переносному значенні грошові суми взагалі. 8. Перша товарна біржа (хлібна) виникла в Амстердамі в XVIIст.

(Навчальний економічний словник-довідник).

62. З-поміж поданих пар словосполучень випишіть ті, у яких правильно оформлений зв'язок керування.

Уживати термін – уживати терміна, прагнути досконалості – прагнути до досконалості, попереджувати про зміни – попереджувати зміни, запобігати кризовій ситуації – запобігати кризову ситуацію, дякувати наукового керівника – дякувати науковому керівникові, зрадити батькові – зрадити батька, завдавати шкоди – завдавати шкоду, наслідувати наставника – наслідувати наставникові, навчатися математики – навчатися математиці, набувати досвід набувати досвіду, дотичний до проблеми – дотичний проблемі, оплатити послуги – оплатити за послуги, характерний для цього періоду – характерний цьому періоду, зазнати збитки –ззнати збитків.

63. Перепишіть речення, розкриваючи дужки й узгоджуючи присудок із підметом. Поясніть свій вибір.

1. МВФ (заснований /заснована) 1944 року для підтримки валютних курсів шляхом надання середньо-термінових валютних послуг. 2. Зазначені в наказі 124 студенти (пройшли /пройшло) виробничу практику згідно із затвердженим графіком. 3. Виставка-продаж робіт молодих художників (відкрилася /відкрився) напередодні професійного свята. 4. Багато зауважень (були зроблені /було зроблено) щодо технічного оформлення дипломної

роботи. 5. Банк «Аксіома» (запропонував /запропонувала) клієнтам низку нових послуг. 6. Три переможці студентської наукової олімпіади університету (вибороли /вибороло) право на участь у республіканській олімпіаді. 7. Учений секретар університету Калинова Н.А. запропонував ознайомитися з новими вимогами щодо оформлення документів. 8. На конференцію (прибув /прибули) сорок один делегат. 9. Кожний із учасників останнього туру олімпіади (підготував/підготували) презентацію «Моя майбутня професія».

64. Порівняйте наведені приклади. Чим відрізняються ці речення і як це впливає на узгодження присудка із підметом?

У перший екзаменаційний день чотири студенти захистили випускові роботи з високими балами.

У перший екзаменаційний день захистило випускові роботи з високими балами чотири студенти.

Я і мій колега розробили нову методику проведення дослідження.

Я з моїм колегою розробив нову методику проведення дослідження.

Частина фірм досягла комерційного успіху завдяки інноваційним підходам до вирішення проблем.

Частина фірм, які реалізували інноваційні підходи до вирішення проблем, досягли комерційного успіху .

65. Проаналізуйте речення з погляду дотримання синтаксичних норм. Запишіть відредаговані речення, зазначивши в дужках причину порушення синтаксичної норми.

1. Доповідь виголошено професором А.Мохненком. 2. Натискаючи потрібні кнопки телефону, з'являється можливість переглянути всі відділи магазину, вибрати необхідний товар і оплатити його. 3. Товар – це продукт праці, що задовольняє певну потребу людини і коли виготовляється не для особистого споживання, а для обміну, для продажу. 4. У своїй роботі з теорії відсотка І.Фішер не трактував відсоток як окремий прибуток, а як аспект усіх прибутків. 5. В акції взяли участь представники студентства і молодь. 6. У курсовій роботі студенти інколи неправильно формулюють завдання свого дослідження, наприклад: 1) вивчити наукову літературу з питань

дослідження; 2) систематизувати зібраний матеріал; 3) створення бази даних; 4) узагальнити результати дослідження. 7. Особисті якості менеджера сприяють і впливають на організацію і управління колективу. 8. Розклад проведення державної атестації затверджено ректором університету.

2. ТОЧНІСТЬ ЯК КОМУНІКАТИВНА ОЗНАКА КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ, ЛЕКСИЧНІ НОРМИ

66. Визначте відмінності слововживання (виконуючи завдання, користуйтеся словником).

Основи – засади – підвалини – фундамент; основа – підстава; працівник – робітник – співробітник; наступний – подальший; тираж – наклад; інший – другий; відмінити – скасувати; опанувати – оволодіти; тривати – продовжуватися; дзвонити – телефонувати.

67. Прочитайте текст, виконайте післятекстові завдання.

1. Зовнішні фактори (*мали, відігравали*) і продовжують (*мати, відігравати*) (*рішучу, вирішальну*) роль (*щодо, відносно до*) розвитку економіки України. 2. Відкритість національної економіки залишається на високому рівні, що (*спричиняє, обумовлює*) її тісну залежність від зміни зовнішньої кон'юнктури. 3. За попередніми оцінками частка експорту в структурі ВВП у 2009 році (*склала, становила*) 46%, а співвідношення між імпортом і ВВП (*склало, становило*) 0,481. 4. За останні п'ять років відкритість національної економіки залишалась приблизно на одному рівні, не виявляючи чіткої тенденції до зменшення.

5. Таким чином, у поточному році основним чинником економічного зростання національної економіки найбільш (*імовірно, вірогідно*) залишиться зовнішній попит. 6. Він залежить від декількох факторів темпів зростання світової економіки в цілому економічної активності в країнах експортерів вітчизняної продукції кон'юнктури світових ринків основних товарів вітчизняного експорту. 7. В умовах, що склалися, зовнішній фактор є (*рішучим, вирішальним*) і визначальним для виходу національної економіки з економічної кризи, зменшення безробіття, підвищення життєвого рівня населення.

8. Багато (*дослідників, учених, економістів*) як в Україні, так і за її межами (*аналізують, вивчають, досліджують*) поточний стан світової економіки, намагаючись спрогнозувати перебіг подій у середньостроковій

перспективі. 9. На думку багатьох фахівців, світова економіка пройшла фазу спаду і знаходиться (*нині, зараз, сьогодні*) у фазі депресії і поступового поживлення ділової активності. 10. Найбільш (*імовірно, вірогідно*), що у поточному році спаду вже не буде, але відносно темпів виходу світового господарства з кризи одностайної думки немає. 11. Прихильники оптимістичного прогнозу вказують на те, що кожна глибока післявоєнна рецесія закінчувалась швидким зростанням. 12. Але більшість аналітиків (*нині, зараз, сьогодні*) (*схиляються до, висловлюються, дотримуються*) думки, що вихід з кризи буде повільним.

(В.Олефір)

Завдання до тексту:

1. Виберіть із дужок слово, значення якого найбільше відповідає змісту речення.
2. Доберіть синоніми до підкреслених слів. Чи можуть уживатися в реченнях цього тексту запропоновані вами синоніми? Доведіть свою думку.
3. У якому випадку в цьому тексті порушується правило вживання запозичених слів?
4. Визначте значення слів «кон'юнктура», «рецесія», «депресія». Словником якого типу ви користувались?
5. Перепишіть 6-е речення, вставляючи пропущені розділові знаки. Поясніть, якими правилами ви послуговувалися.
6. Трансформуйте 7-е речення, змінивши порядок розташування слів у ньому. Чи змінюється зміст речення?

68. Перекладіть українською мовою, поєднуючи опорне слово зі словами в дужках та враховуючи багатозначність слів і сполучуваність з різними словами.

Являться (по вызову, причиной, материально ответственным лицом); чинить (препятствия, прибор); учитывать (вексель, денежные поступления, обстоятельства); утвердиться (в намерении, во мнении); требовать (уплаты долга, уточнения); терять (время, доверие, сознание); считать (по порядку, необходимым); составить (себе представление, важную часть ч.-л., 30%); предупреждать (болезнь, пожар, события); представлять (чек к оплате, интерес, на рассмотрение); получать (образование, прибыль, зарплату); поднимать (производительность труда, шум, цену, скандал); открывать (кредит, книгу, счёт, глаза, заседание, двери); объём (выпуска продукции, памяти); область (Херсонская, экономическая, сердца, озёр).

69. Доберіть до паронімів типово сполучувані з ними слова, щоб розрізнити значення кожного з них.

Інформаційний – інформативний, офіційний – офіціальний, мотив – мотивація, особовий – особливий – особистий, виключно – винятково, комунікативний – комунікаційний, зумовити – обумовити, професійний – професіональний, збірка – збірник, гармонійний – гармонічний, загрожувати – погрожувати, вклад – внесок, позичка – позика, видатки – витрати.

70. Побудуйте словосполучення, використовуючи наведені синоніми.

Основний – головний – істотний; збиток – шкода – втрата – занепад; слушно – доречно – вчасно – по суті; поборник – охоронець – оборонець – захисник; взаємини – стосунки – відносини, ринок – базар, спеціальність – професія – фах.

71. Доберіть до запозичених слів українські відповідники.

Абзац, бартер, ліцензія, інфляція, приватизація, імпорт, експорт, аванс, шанс, фікція, тираж, субординація, асоціювати, апелювати, дилема, екземпляр, ексцес, ідеальний, імідж, індекс, конвенція, констатувати, перманентний, превалювати, пролонгація, унікальний, унітарний.

72. Утворіть і запишіть можливі словосполучення, вибираючи із дужок сполучувальні слова.

Ціновий – цінний (папір, документ, політика, реформа, метод), обов'язок – зобов'язання (банку, грошове, пайове, клієнта, заставне, за рахунками, кредитора, інвестора), адміністративний – адміністраторський (тон, влада, здібності, орган), акціонерний – акціонерський (банк, капітал, офіс, товариство), відчуття – почуття (болю, радості, приниження, тривоги), вірогідний – імовірний (результат, поразка, провал, результат, наслідок), напрям – напрямок (романтизм, лівобічний, до Дніпра, інноваційний), показний – показчик (до словника, успіху, праці, розташування книг у бібліотеці), циклічний – цикловий (процес, опитування, виробництво), ступінь – степінь (розвитку, науковий, добутку, розуміння), плата – платіж (орендний, заробітний, грошовий, декадний, податковий, безготівковий).

75. Відредагуйте речення, визначивши тип порушеної мовної норми.

Варіант 1

1. В Україні шоу-бізнес розпочав функціонувати у відповідності до Закону України від 7 лютого 1991 р. «Про власність» і безпосередньо з прийняттям Закону України від 23 грудня 1995 р. «Про авторське право і суміжні права» та ін. 2. Згідно цих Законів визначено об'єктів і суб'єктів інтелектуальної власності. 3. Стандарти, встановлені для контролю, мають співпадати з цілями організації. 4. На відміну від фондових бірж в якості вторинних ринків цінних паперів, первинні ринки – це група установ (пенсійний фонд, інвестиційний банк, або невелика група інвесторів, згодних купити весь випуск акцій), через які попередньо випущені цінні папери продаються інвесторам. 5. Агенти по нерухомості і брокери повинні бути офіційно зареєстровані державою, тобто мати ліцензію, по якій працюють. 6. В данному випадку продуктивність – значить робити справу добре, а ефективність – робити справу правильно. 7. Серед галузей матеріального виробництва ведучими є промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт та ін. 8. В українській мові вимова не завжди співпадає з написанням. 9. Захист модуля самостійної роботи планується в самий найближчий час.

Варіант 2

1. Збільшення виробництва товарів і послуг в даному році у порівнянні з попереднім роком називають економічним ростом. 2. Розрізняють два види фіскальної політики: стимулюючу та стримуючу. 3. Згідно ученню Сміта ринкова система здатна до саморегулювання, в основі якого лежить особовий інтерес, пов'язаний з прагненням до отримання прибутку. 4. У відповідності з теорією Х ті люди, які фактично виконують роботу, знають краще про те, як підняти якість і продуктивність. 5. Кожний менеджер іноді повинен діяти в якості начальника. 6. Хороша інформаційна система є основою для ефективного контролю. 7. У серпні місяці сім років тому назад ще не було відомо про цей факт. 8. Давайте поговоримо про цей аспект нової проблеми, пан студент, на. слідуєчій парі. 9. В українській мові вимова не завжди співпадає з написанням.

3. КОМПЛЕКСНІ ВПРАВИ НА ТЕКСТОВІЙ ОСНОВІ

76. Доберіть фаховий текст (із підручника, фахового журналу) обсягом 200-250 слів і запишіть його. Заповніть таблицю, наводячи приклади з підбраного тексту. Поясніть всі орфограми та пунктограми.

<i>Мовна норма</i>	<i>Приклади з тексту</i>
Акцентуаційна	
Орфоепічна	
Орфографічна	
Пунктуаційна	
Лексична	
Словотвірна	
Морфологічна	
Синтаксична	
Стилістична	

77. Прочитайте текст. З'ясуйте, за допомогою яких засобів досягаються правильність, логічність, точність, доступність мовлення.

1. *Перелік* задач і проблем формується у виді конкретної цілі (наприклад, домогтися завоювання 15-відсоткової частки ринку(y,a) при існуючих 10 відсотках або збільшити *прибуток* до 20 відсотків). 2. Щоб домогтися цієї цілі, розробляється стратегія *маркетинг*(y,a), тобто *сценарій* дій на цільових ринках із називанням цих ринків, нових товарів, реклами, стимулювання збуту. 3. Кожну стратегію треба обґрунтувати й уточнити, яким образом вона враховує небезпеки і можливості.

4. Стратегія маркетинг(y,a) – раціональна логічна побудова, керуючися якою фірма розраховує вирішити свої маркетингові завдання. 5. Стратегія маркетинг(y,a) повинна точно назвати *сегменти* ринку(y,a), на якому фірма зосередить свої основні зусилля. 6. Після розроблення стратегії маркетинг(y,a) розробляється детальна програма *заходів* щодо виробництва і реалізації послуги із закріпленням відповідальних виконавців, установленням *термінів* і визначенням витрат. 7. Ця програма дозволить скласти *бюджет* на поточний рік.

(За І.В. Новіковою. Маркетинг сфери послуг)

Завдання до тексту:

1. Виберіть із дужок варіант закінчення або поставте виділені курсивом іменники у формі родового відмінка однини. Поясніть вибір закінчення.
  2. Відредагуйте речення першого абзацу, класифікуйте характер помилок.
  3. Запишіть літерами підкреслений складний прикметник. Поясніть правопис.
  4. Випишіть із тексту віддієслівні іменники. Від яких дієслів вони утворені? Яке значення вони мають – дії, події, наслідку?
- Зразок:** Перелічування – від дієслова недокон.виду *перелічувати*, назва дії.
5. Визначте порядок розташування слів у другому абзаці (речення пронумеровано). Трансформуйте 7-е речення, змінивши у ньому порядок розташування слів. Чи змінюється зміст речення?
  6. Дайте визначення понять «стратегія», «бюджет», «сценарій», побудувавши речення так, щоби між підметом і присудком треба було поставити тире.

78. Відредагуйте текст. Які норми порушено? Виконайте післятекстові завдання.

Стимулюва...я збуту доповнює другі відомі просува...я товар(а,у) використовує різноманітні засоби активізованого вплив(а,у) здатні прискорити чи посилити відповідну реакцію ринк(а,у). Вибір різновид(а,у) стимулював...я збуту залежить від кон(’,ь)юнктури тип(а,у) ринк(а,у) товар(а,у) авторитет(а,у) фірми інших факторів. **Зупинімося** на найбільш розповсюдженіших з них. Серед основних засобів стимулював...я називають *зразки купони премії залікові талони упаковки за льготними цінами*. Розповсюджені *зразків* може здійснюватися поштою розподілом в магазинах розноситися «в кожні двері». Товар при цьому пропонується споживачам бе(з, с)коштовно чи на пробу. *Купон* це с(е,и)ртифікати які дають право на зазначену знижку купуючи конкретний товар. *Премія* винагорода товаром по низьким доступним цінам а у деяких **випадках** бе(з,с)коштовно у якості заохоче...я за купівлю другого товар(а,у). *Заліковий талон* специфічний вид премії що її одержують споживачі при здійсне...і покупки яку вони можуть поміняти на товар у спеціальних обмі...их пунктах. *Упаковки за льготними цінами* це пропозиція визначеної для споживача економії порівняно із звичайною ціною товар(а,у).

(За В.Герасимчуком)

Завдання до тексту:

1. Проаналізуйте текст з погляду логічності викладу думки, виділіть відповідні абзаци.
2. Визначте ключові слова поданого тексту.

3. З'ясуйте, за допомогою яких засобів досягаються правильність, доступність, змістовність мовлення.
4. Перепишіть текст, вставляючи пропущені букви, вибираючи із дужок варіант закінчення, розставляючи розділові знаки.
5. До підкресленого слова доберіть український відповідник.
6. Поставте наголос у виділених жирним шрифтом словах.

79. Перекладіть текст, дотримуючись мовних норм сучасної української мови (розділові знаки пропущено). Виконайте післятекстові завдання до перекладу.

Модерируемая коммунікація это коммунікація где есть одна или больше групп участников сторон коммунікації со своими ведущими модераторами, причём внутри группы или между группами нужно наладить коммунікацію по заданной теме. Участвующие команды в коммунікації являются сторонами коммунікації площадками группами. Организация коммунікації внутри одной команды стороны является сессией. Коммунікація между двумя командами или сторонами коммунікації при посредстве своих ведущих для каждой команды является мостом.

.....

Коммуникативные стратегии различаются по той цели которую они преследуют. Мы можем выделить следующие типовые цели коммунікації **конвенциональная** согласие заключение договора в ситуации конфликта или поддержание *договора конвенции*; **конфликтная** обнаружение разногласий и акцентуация на разногласиях участников коммунікації с тем чтобы создать конфликт или поддержание разжигание существующего конфликта; **манипуляционная** захват смыслового пространства коммунікації с тем чтобы навязать участнику коммунікації свою коммуникативную стратегию и соответственно своё видение реальности.

Завдання до тексту:

1. Визначте стиль запропонованого тексту.
2. З'ясуйте, за допомогою яких мовних засобів досягається послідовність у другому абзаці.
3. Наведіть приклади з тексту, що ілюструють існуючі в сучасній українській мові норми.
4. Поясніть уживання закінчення –а(-я)// -у(-ю) в іменниках чоловічого роду II відміни в родовому відмінку, що зустрілися в тексті під час перекладу.

5. У чому особливість перекладу таких словосполучень або слів, як «модерируемая», «по заданной теме», «участвующие команды», «по той цели», «следующие типовые цели», «существующего (конфликта)»?
6. Поставте знак наголосу в підкресленому слові.
7. У яких смислових відношеннях знаходяться виділені курсивом слова? Поясніть різницю в значеннях цих слів.
8. Зробіть бібліографічний опис джерела, якщо відомо, що автором статті «Коммуникативные стратегии модерируемых коммуникантов», яку вміщено на сайті [http / www. uis. kiev. ua/ ~ хyz/moderation.html](http://www.uis.kiev.ua/~хyz/moderation.html), є Сергій Дацюк.

80. Зробіть літературне перекладання анотації до статті Н. Морозюк «Сучасний стан економічної безпеки в кризових умовах», дотримуючись усіх мовних норм сучасної літературної мови.

Nataliia Moroziuk PhD , candidate of economical sciences, assistant professor of the chair «Accounting and Auditing» Odesa state agrarian university, Odesa (Ukraine)

THE MODERN STATE OF ECONOMIC SECURITY IS IN CRISIS TERMS

The concept of economic security opens up in the aspect of conditioning for the economy growing, beginning from mikrolevel on the basis of introduction of institutes, that necessary during transformation economies. The problem of monitoring of the state of economic security is determined in crisis terms. Study of mechanism of creation of the system of monitoring of the state of economic security of region as during realization of economic activity. The aspect of creation of the complex checking and analysis of the state of economic security of country system is examined, conditioned by the existent system of monitoring of economic strength security in a country in the conditions of presence of own production foods.

Monitoring activity is totality of monitoring processes, such as collection, treatment and presentation of information; technology and organization, and also providing of realization of monitoring processes. The conceptual chart of monitoring assumes a presence in the system of different subsystems that differ inter se on the level of objects and article of monitoring. Analyzing the relations of economic security it should be noted that all objects, it is been monitoring in a permanent dynamics; and a dynamics is both positive and negative, such that results in the origin of risk and threats of safety of the region

81. Відредагуйте текст. Укладіть анотацію до запропонованого тексту.

Економіка України характеризується високою динамікою зміни її елементів і стану. В даний час дуже актуальною є проблема раціонального і своєчасного управління забезпеченням підприємства матеріальними ресурсами, від ефективності якого залежить кінцевий результат його діяльності.

В сучасних ринкових умовах ринок України диктує такі правила управління виробництвом, що підприємство повинне найбільш швидко і з найменшими витратами пристосуватися до змін інфраструктури українського і світового ринків. Ці умови формують завдання першочергового значення: безперервне та безперебійне забезпечення підприємства запасними деталями і вузлами для ефективного і безперервного його функціонування.

Одним з найважливіших завдань, які приходиться вирішувати в процесі здійснення закупівель є вибір якнайкращого постачальника, який зможе забезпечити необхідну якість продукції, виконати всі умови договору, надати свою продукцію за прийнятною ціною і ін.. На сьогодні завдання вибору якнайкращого постачальника стає актуальним для будь-якого підприємства на етапі активного зростання бізнесу.

У якості основного інструмента при аналізі даної проблеми широко застосовуються засоби вибору якнайкращих постачальників за допомогою електронних торговельних майданчиків, проведення тендера у вигляді серії безперервних зворотних аукціонів, метод експертних оцінок, проведення власного аналізу на основі прийнятого підприємством стандарту і т.д.

Найбільш поширеним методом вибору постачальника можна рахувати метод рейтингових оцінок, де зазначаються основні критерії вибору постачальника. Порівнюючи одержані значення рейтингу для різних постачальників, визначається найкращий партнер. Але потрібно враховувати, що при зверненні до потенційних постачальників важко, а іноді практично неможливо одержати об'єктивні дані, необхідні для роботи експертів.

(За О.Хмельовим)

82. Перепишіть текст, розставляючи розділові знаки, виділяючи абзаци. Виберіть із дужок варіант слововживання. Виконайте післятекстові завдання.

Жести регулятори мають (*важливе значення, важливу роль*) на початку і в кінці бесіди. Одним із таких жестів (*являється, є*) рукостискання (*найбільш поширена, найпоширеніша*) форма вітання в діловому світі символ довіри знак пошани аспект у протоколі ділового вітання. Кваліфікований

політик користується типово американським рукоштованням правою рукою береться права рука партнера і покривається зверху лівою. Інша форма потискуючи правицю лівою плескають по плечу. Але це можливо лише між добрими знайомими. Рукоштовання має регіональні особливості. Так у США воно тверде 2-3 рази. У Німеччині це один твердий потиск. У Франції та Бельгії легке швидко рукоштовання. У Швеції твердий потиск рук з обов'язковим контактом очима. В арабських країнах чоловіки та жінки не тиснуть руки один одному. Не треба дивуватися якщо перш ніж вітатися деякі з чоловіків арабів накривають руку одягом.

Завдання до тексту:

1. Поставте наголос у підкресленому слові, поясніть (див. с.6).
2. З яким порядком розташування слів переважають речення в тексті? Доведіть свою думку.
3. Дієслова якого часу переважають у тексті? Як називається такий час дієслова?
4. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Навчальний посібник «Міжнародні культурні традиції: Мова та етика ділового спілкування». Автор – Н.В.Ботвина. Видано у видавництві „АртЕк ” (Київ) у 2000 році. Загальна кількість сторінок – 189).

83. Прочитайте мовчки текст, виконайте післятекстові завдання.

Творцем образ(а,у) оратора (в,у) сучасному суспільстві, зокрема (в,у) політиці і бізнесі є спічрайтер (англ. speech – промова, виступ; write– писати, створювати) – спеціаліст, який готує промови і редагує тексти виступів відомих людей. Спічрайтинг зародився ще в античні часи, оскільки вже тоді існувала гостра соціальна потреба (в,у) публічних виступах. Спічрайтером можна назвати одного з перших риторів Давньої Греції Коракса, якому приписують авторство вислов(а,у): «Красномовство – це слуга переконливості». Нині спічрайтинг – це специфічна PR-технологія, яка полягає у підготовці і написанні PR- текст(а,у) призначеного для усного виконання, а також у консультуванні промовця щодо організації публічного виступ(а,у) і його проведення. Вона тісно пов'язана з риторикою.

Спічрайтер є одним із основних фахівців у команді політика, (*громадського, громадянського*) діяча, бізнесмена. Від нього безпосередньо залежить змістове наповнення імідж(а,у) клієнта. Він повинен вміти писати промови, які (б, би) відповідали індивідуальним особливостям мовлення і поведінки замовника, були б цікаві і бездоганні з точки зору культури мови і риторики, переконливі, зрозумілі, наповнені спеціально розробленими

мовними кодами. Крім того, до обов'язків спічрайтера належить консалтинг (англ. consulting – радитися, консультуватися) клієнта щодо способів оволодіння собою, правильного використання жестів, міміки, манери триматися, прийомів подолання опор(а,у) аудиторії тощо. Він також інформує про (**численні, чисельні**) риторичні виверти і психологічні тонкощі виступ(а,у), які допоможуть здобути симпатію слухачів і перемогти опонента. Спічрайтер зобов'язаний витримувати стилістичну і змістову єдність усіх промов оратора, з яким він працює. Отже, він є основним творцем імідж(а,у) промовця й повинен знати всі тонкощі (**професійної, професіональної**) публічної мови.

Завдання до тексту:

1. Доберіть заголовки до тексту. Що він виражає – тему чи основну думку тексту?
2. Випишіть ключові слова.
3. Сформулюйте і запишіть головну думку кожного абзацу.
4. Випишіть підкреслені іменники чоловічого роду II відміни, поставте у формі родового відмінка однини або виберіть із дужок закінчення. Вибір закінчення обґрунтуйте.
5. Відшукайте в тексті кальку з російської мови, замініть її на нормативний у сучасній українській мові еквівалент.
6. У якому випадку (у тексті) порушено правило вживання слів іншомовного походження?
7. Виберіть із дужок відповідне слово (слова виділені жирним курсивом). Як називають такі слова? Наведіть власні приклади.
8. Доберіть український відповідник до слова *імідж*.
9. Проаналізуйте чергування В/У, БИ/Б. Який варіант вибираєте ви із дужок? Обґрунтуйте свій вибір. Чи є помилки щодо вживання В/У в тексті?
10. Зробіть бібліографічний опис за поданими відомостями: Київ; 2007 рік; видавничий цент «Академія»; навчальний посібник «Культура української фахової мови»; автори – Л.І.Мацько, Л.В.Кравець; загальна кількість сторінок –360; текст уміщується на с.179.

84. Прочитайте текст доповіді на студентській науковій конференції. Знайдіть помилки, визначте, які мовні норми порушено. Запропонуйте редагування тих речень, які, на ваш погляд, цього потребують. Виконайте післятекстові завдання.

Шановні колеги, до вашої уваги пропонується доповідь на тему: «Лізинг та сучасні тенденції й проблеми його розвитку в Україні».

Перехід до ринкової системи господарських відносин звалив на наших, необізнаних щодо безлічі форм підприємництва людей масу нових термінів, понять, підходів до ведення справ, давно вже канонізованих в практиці західного бізнесу.

Інтерес до лізингу вперше виявився на внутрішньому ринку лише в часи захоплення орендним рухом. У 90-х роках на світ з'явилися десятки фірм, які написали у своїй назві слово «лізингова», проте не мали ніякого відношення до лізингової практики. З іншого боку, зарубіжні лізингові компанії зробили ряд спроб проникнення на внутрішній ринок країн СНД і далеко не всі ці спроби виявилися вдалими.

Актуальність розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, зумовлена передусім несприятливим станом парку устаткування: значна питома вага морально застарілого устаткування, низька ефективність його використання, немає забезпеченості запасними частинами тощо. Одним із варіантів вирішення цих проблем може стати лізинг, який об'єднує всі елементи зовнішньо-торгівельних, кредитних та інвестиційних операцій.

Проте активне впровадження лізингових операцій на підприємствах України може стати потужним імпульсом технічного розвитку, переобладнання виробництва і структурної перебудови економіки.

Отже, лізинг – один із головних механізмів фінансової підтримки суб'єктів підприємництва, тому що це – строкове, цільове і платне користування майном у відповідності до умов визначених конкретним договором/ контрактом, а також довгострокова/ довготермінова оренда обладнання, транспортних засобів, споруд виробничого призначення тощо. Причиною широкого поширення лізингу є ряд його переваг у порівнянні з іншими формами інвестування. Основними з них є:

- інвестування у формі майна на відміну від грошового кредиту знижує ризик неповернення коштів, так як за лізингодавцем зберігаються права власності на передане майно;
- лізинг передбачає 100-відсоткове кредитування і не вимагає негайного початку платежів, що дозволяє без різкого фінансового напруження оновлювати виробничі фонди, придбати коштовне майно;
- часто підприємству легше отримати майно по лізингу, ніж позику на його купівлю, оскільки лізингове майно виступає в якості застави;
- лізингова угода більш гнучкіша, ніж позика, оскільки надає можливість обом сторонам виробити зручну схему виплат. За взаємною

домовленістю сторін лізингові платежі можуть здійснюватися після отримання виручки від реалізації товарів, вироблених на взятому в кредит устаткуванні. Ставки платежів можуть бути фіксованими і плаваючими;

- для лізингоодержувача зменшується ризик морального і фізичного старіння майна, бо майно не купується у власність, а береться в тимчасове користування. При лізингових відносинах лізингоодержувач має справу з прискореною амортизацією майна;

- лізингове майно не враховується у лізингоодержувача на балансі, що не збільшує його активи і звільняє від сплати податку на це майно;

- лізингові платежі відносяться на витрати виробництва (собівартість) лізингоодержувача і відповідно знижують оподаткований прибуток.

Разом з тим лізингу властивий ряд негативних сторін. Зокрема, на лізингодавця покладається ризик морального старіння устаткування (особливо, якщо договір лізингу укладається не на повний строк його амортизації), а для лізингоодержувача вартість лізингу виявляється більш вищою, ніж ціна купівлі устаткування. Ще одним недоліком фінансового лізингу є те, що у випадку виходу з ладу устаткування, платежі відбуваються у встановлені строки незалежно від стану устаткування.

Висока рентабельність лізингу та наявність чіткої нормативної бази можуть сприяти форсуванню темпів розвитку цієї операції.

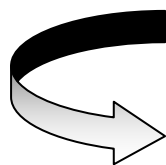
Дякую за увагу.

Завдання до тексту:

1. Проаналізуйте логічність викладання матеріалу.
2. Чи задовольняє, на вашу думку, композиція цієї доповіді вимогам, що висуваються до таких виступів?
3. Поставте знак наголосу в підкреслених словах.
4. Які слова, ужиті в тексті, мають паронімічну пару? Поясніть різницю в значеннях цих слів.
5. Трансформуйте виділене жирним курсивом речення, змінивши порядок розташування слів у реченні. Чи змінюється зміст речення?
6. Поясніть розділові знаки в першому реченні IV абзацу (Актуальність розвитку...).
7. Наведіть приклад речення, ускладненого відокремленим означенням, вираженим дієприкметниковим зворотом. Поясніть розділові знаки в ньому.
8. Випишіть із тексту віддієслівні іменники зі значенням дії, події та наслідка дії. Поясніть свій вибір.

85. Перекладіть фаховий текст українською мовою, дотримуючись норм

літературної мови. Виконайте післятекстові завдання.

Увага! Розділові знаки в реченнях перекладеного тексту повинні відповідати правилам пунктуації української мови.

THE ECONOMIC ENVIRONMENT

The economy comprises millions of people and thousands of firms as well as the government and local authorities, all taking decisions about prices and wages, what to buy, sell, produce, export, import and many other matters. All these organizations and the decisions they take play a prominent part in shaping the business environment in which firms exist and operate.

The economy is complicated and difficult to control and predict, but it is certainly important to all businesses. You should be aware that there are times when businesses and individuals have plenty of funds to spend and there are times when they have to cut back on their spending. This can have enormous implications for business as a whole.

When the economy is enjoying a boom, firms experience high sales and general prosperity. At such times, unemployment is low and many firms will be investing funds to enable them to produce more. They do this because consumers have plenty of money to spend and firms expect high sales. It naturally follows that the state of the economy is a major factor in the success of firms.

However, during periods when people have less to spend many firms face hard times as their sales fall. Thus, the economic environment alters as the economy moves into a recession. At that time, total spending declines as income falls and unemployment rises. Consumers will purchase cheaper items and cut expenditure on luxury items such as televisions and cars.

Changes in the state of the economy affect all types of business, though the extent to which they are affected varies. In the recession of the early 1990s the high street banks suffered badly. Profits declined and, in some cases, losses were incurred. This was because fewer people borrowed money from banks, thus denying them the opportunity to earn interest on loans, and a rising proportion of those who did borrow defaulted on repayment. These so-called "bad debts" cut profit margins substantially. Various forecasters reckoned that the National Westminster Bank's losses in the case of Robert Maxwell's collapsing business empire amounted to over £100 million.

No individual firm has the ability to control this aspect of its environment. Rather, it is the outcome of the actions of all the groups who make up society as well as being influenced by the actions of foreigners with whom the nation has dealings.

Завдання до тексту:

1. Речення якого типу (за структурою) переважають у тексті? Доведіть свою думку.
2. Назвіть речення, ускладнені вставними словами. Що виражають ці слова? Доберіть до них синоніми.
3. Які антонімічні та синонімічні слова є ключовими в тексті?

86. Відредагуйте текст, класифікуючи помилки, мовленнєві недогляди щодо порушення мовних норм.

Менеджмент

Сучасна ділова мова збагачується новими іноземними словами. На жаль ми незавжди вірно вживаємо їх, або не розуміючи їхнього справжнього значення, або просто задля додання кращого і загадкового звучання звичайної професії. А як інакше можна пояснити такі спеціальності, як *офіс-менеджер* або *менеджер-консультант* (в перекладі на просту мову завгосп і продавець)? Це з дозволу сказати роботу якого великого виробництва вони організують? Або яких своїх підлеглих надихають на трудові подвиги? Менеджер – це керівник підприємства найвищої кваліфікації, який досконало опанував важку науку менеджмента. Так що ж таке менеджмент? Це наука, що включає в собі глибокі знання з психології, економіки, правознавства, технології виробництва і планування, обліку і т.д. У менеджменті органічно переплітаються і всі новітні розробки сучасної методики управління, і ретельний аналіз досвіда попередніх років. Будь-яке виробництво складається з безлічі дрібних ланок, без злагодженої роботи яких може розпастися весь механізм. Менеджер високого класу зобов'язаний постійно вивчати ринки збуту та виробництва продукції, приймати до уваги всі розробки конкурентів, забезпечувати конкурентоспроможність продукції свого підприємства за рахунок, як підвищення якості, так і за рахунок зниження собівартості. Менеджмент вчить теорії управління великими колективами людей. У всьому світі підприємці визнали, що від уміння налаштувати менеджером колектив на злагоджену роботу багато в чому залежить конкурентоспроможність підприємства. У кожній галузі бізнесу існують свої відмінності, і досить істотні, в теорії управління виробництвом. Адаже не можна, наприклад будувати однакову систему управління персоналом на військовому кораблі і в торгових супермаркетах. Ось лише кілька постулатів, які обов'язкові для професійного менеджера високої кваліфікації:

Створити атмосферу, в якій службовець прагне повністю розкрити свої можливості, отримує від роботи моральне задоволення;
Брати безпосередню участь на всіх етапах розробки колективом нових ідей і забезпечити при цьому узгоджену роботу всіх підрозділів підприємства;
Бути лояльним до підлеглих;
Вміння навести ділові контакти з усіма діловими партнерами компанії;
Постійно підвищувати рівень своїх знань і залучати до навчання персонал.
Це далеко не всі вимоги до менеджмента. Саме тому у всьому світі так високо цінується праця менеджера.

(За джерелом <http://www.audyt.lviv.ua/uk.statti/19-statti-po-menedzhmentu/2243-mjenjedzhmjent-sjegovdnja.html>

Завдання до тексту:

1. Доберіть і запишіть свій заголовок до тексту так, щоби він розкривав основну думку тексту.
2. Виділіть абзаци, згрупувавши речення, що виражають мікротему.
3. Випишіть із першого речення прикметник, від якого можна утворити ступені порівняння. Продемонструйте це, утворюючи всі можливі форми.
4. Яка помилка в тексті пов'язана з неправильним вибором паронімічного слова? Наведіть приклади паронімів, що часто зустрічаються в текстах вашої спеціальності.
5. До підкреслених слів доберіть синоніми.
6. Поясніть правопис слів, виділених курсивом.
7. Трансформуйте останнє речення, змінивши порядок розташування слів у реченні. Чи змінюється зміст речення?

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ КУЛЬТУРИ МОВИ

Акцентуаційні норми – це загальноприйняті правила наголошування слів.

Багатство мовлення – комунікативна ознака, що характеризує використання мовцями великого обсягу активного словника, різноманітних морфологічних форм, синтаксичних конструкцій.

Виразність мовлення як комунікативна ознака культури мовлення – це такі особливості його структури, які підтримують увагу та інтерес слухачів або читачів. (Інтонія, логічний наголос, милозвучність створюють виразність на фонетичному рівні. Лексичними засобами виразності є емоційно забарвлені слова і вирази, епітети, метафори, порівняння тощо. Виразності сприяють і синтаксичні засоби, наприклад, повтори, антитеза (протиставлення) та ін..

▪ **Граматичні норми** охоплюють правила творення та вживання форм слів, їх поєднання у словосполучення та речення. Ці норми вивчаються в морфології та синтаксисі, закріплені в граматиках української мови, довідниках, правописі. У складі граматичних норм виокремлюють **морфологічну**, що регулює правильність уживання граматичних форм різних частин мови, і **синтаксичну**, що регулює правильність керування, узгодження, поєднання та розміщення слів, речень.

Доречність – це такий добір мовних засобів, що відповідає змістові, характерові, експресії, меті повідомлення. Доречність мовлення — це врахування ситуації мовлення, комунікативних завдань, складу слухачів (читачів), їхнього стану, настрою, зацікавлень.

Евфонія (грец. *euphone* — милозвучність) — вияв фоніки, який означає гармонійний зв'язок позитивно-естетичних явищ художнього, передовсім поетичного, твору. Евфонія, або **милозвучність** — уникання складного для вимови нагромадження звуків.

Змістовність мовлення як комунікативна ознака полягає в глибокому осмисленні теми й головної думки висловлювання, докладному ознайомленні з різнобічною інформацією з цієї теми, вмінні добирати потрібний матеріал та підпорядковувати його обраній темі, а також у повноті розкриття теми.

Культура мови (синонім - мовна культура) – це галузь мовознавства, що досліджує та утверджує мовні норми і комунікативні властивості мови з метою її вдосконалення; виробляє наукові критерії в оцінюванні мовних явищ і сприяє втіленню норм у мовну практику.

Культура мовлення - це наука, що вивчає рівень дотримання ustalених літературних норм; володіння нормами усної та писемної літературної мови; уміння використовувати виражальні засоби та мовний етикет, а також дотримання правил мовленнєвого етикету. 2) це володіння нормами усної та писемної літературної мови (правилами вимови, наголосу, слововживання, граматики, стилістики), а також уміння використовувати виражальні засоби мови в різних умовах спілкування відповідно до його цілей і змісту.

Лексичні норми – загальноприйняті правила, що регламентують використання слів відповідно до їх лексичного значення, зафіксованого в словниках, та не допускають вживання жаргонних, діалектних, просторічних слів.

Логічність – ознака культури мовлення, дотримання якої означає логічно правильне мовлення, розумне, послідовне, у якому є внутрішня закономірність, яке відповідає законам логіки і ґрунтується на знаннях об'єктивної реальної дійсності. Основними умовами логічності є: 1) несуперечливість поєднання слів; 2) правильний порядок слів; 3) правильний зв'язок окремих висловлювань у тексті; 4) позначення переходів від однієї думки до іншої та ін.

Норма мовна — сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок сусп. спілкування у певний період розвитку мови і суспільства.

Правильність – визначальна комунікативна ознака культури мовлення, що полягає в обов'язковому дотриманні літературних норм, які сприймаються мовцями як “ідеал”.

Точність – це комунікативна ознака культури мовлення, що полягає у відповідності мовленнєвих засобів мовленнєвій ситуації (змістові, меті, мовленнєвому рівню адресата і т. ін. мовленнєвого акту).

Чистота мовлення - це вживання елементів, які відповідають літературній мові. У чистому мовленні не використовуються діалектизми, варваризми, просторічні слова, жаргонізми, будь-які вульгарні та лайливі слова, також так звані слова-паразити. Яскравим прикладом засміченого мовлення є суржик.

Норма мови — сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок сусп. спілкування у певний період розвитку мови і суспільства.

Орфографічні норми -це єдині загальноприйняті правила передачі звукової мови на письмі, а саме: написання слів і їх частин, вживання великої літери, написання слів разом, окремо і через дефіс, правила переносу слів із рядка в рядок.

Орфоепічні норми - це сукупність правил вимови голосних, приголосних звуків та звукосполучень у потоці мовлення. Дотримання цих норм забезпечує безперешкодне сприймання виголошеного тексту, а також унеможливорює спотворення змісту слів і речення в цілому.

Пунктуаційні норми - це система правил вживання розділових знаків у реченні, тексті (кома, крапка, тире, двокрапка, крапка з комою, три крапки, дужки, лапки, знак оклику, знак питання), за допомогою яких здійснюють структурне, смислове та інтонаційне членування писемної мови на значущі частини.

Словотвірні норми – встановлюють закономірності утворення нових слів за наявними в мові словотвірними моделями.

Стилістичні норми – загальноприйняті правила, що регламентують доцільність використання мовних засобів у конкретних стилях мови. Добір мовних елементів відповідає потребам сфер комунікації, меті і завданням висловлювання.

Точність – це комунікативна ознака культури мовлення, що полягає у відповідності мовленнєвих засобів мовленнєвій ситуації (змістові, меті, мовленнєвому рівню адресата і т. ін. мовленнєвого акту).

Чистота мовлення - це вживання елементів, які відповідають літературній мові. У чистому мовленні не використовуються діалектизми, варваризми, просторічні слова, жаргонізми, будь-які вульгарні та лайливі

слова, також так звані слова-паразити. Яскравим прикладом засміченого мовлення є суржик.

▪ **Рекомендована література до розділу «Основи культури української мови» навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»**

-
1. Мацюк З. Українська мова професійного спрямування: навч. посібник/ З.Мацюк, Н.Станкевич . — К.: Каравела, 2008.
  2. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. — К., 1997.
  3. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення: навч.посібник / Т.Б.Гриценко. — Вінниця: Нова книга, 2003.
  4. Шевчук С.В.Українська мова за професійним спрямуванням: підручник / С.В.Шевчук,І.В.Клименко. – К.: Алерта, 2012.
  5. Культура фахового мовлення: навч. посібник/ За ред..Н.Д.Бабич. — Чернівці: Книги –ХХІ, 2005.
  6. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура фахової мови: навч. посіб./ Л.І.Мацько, Л.В.Кравець. — К.: ВЦ «Академія», 2007.
  7. Мацько Л.І.Стилістика української мови: підручник / Л.І.Мацько, О.М.Сидоренко, О.М.Мацько. — К.: Вища школа, 2003.
  - 7.Українська мова: Енциклопедія. — К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2004.

Словники

1. Ганич Д.І. Русско-украинский и украинско-русский словарь/ Д.І Ганич, С.І.Олійник. — К., 1990.
2. Ганич Д.І. Словник лінгвістичних термінів/ Д.І Ганич, С.І.Олійник . — К., 1985.
3. Головащук І.С. Словник-довідник з правопису та слововживання/ І.С.Головащук .— К., 1989.
4. Головащук І.С. Російсько-український словник сталих словосполучень/ І.С.Головащук. – К., 2001.
5. Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник-довідник/ І.С.Головащук. — К., 2001.
6. Головащук І.С. Словник наголосів/ І.С.Головащук. — К., 2000.
7. Головащук І.С. Українське літературне слововживання: Словник-довідник/ І.С.Головащук. — К., 1995.

8. Єрмоленко С.Я. Новий російсько-українській словник-довідник/ С.Я.Єрмоленко. — К., 1999.
9. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови/ С.Караванський. — К.: Видавництво «Українська книга», 2004.
10. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики/ Караванський С.. — Львів: БаК, 2006.
11. Навчальний економічний словник-довідник (*політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність, планування*): Терміни, поняття, персоналії / За наук.ред. Г.І Башнянина і В.С.Іфтемічука. — Львів, 2007.
12. Новий словник іншомовних слів/ За ред. Шевченко Л.І. — К.:Арій, 2008.
13. Олійник О. Російсько-український словник наукової термінології/ О.Олійник, М.М.Сидоренко. — К., 1994.
14. Олійник О. Українсько-російський і російсько-український тлумачний словник / О.Олійник, М.М.Сидоренко. — К., 1991.
15. Орфографічний словник української мови / Уклад. Головащук І.С. — К., 1994.
16. Орфоепічний словник української мови. — К., 1995.
17. Російсько-український словник: Сфера ділового спілкування / За ред. Тараненко А.А. — К., 1996.
18. Російсько-український фразеологічний словник: Фразеологія ділової мови / Уклад. Підмогильний В., Плужник Є. — К., 1993.
19. Словник іншомовних слів. / За ред. О.Мельничука. — К., 1985.
20. Словник скорочень української мови. — К., 1982.
21. Словник труднощів української мови / За ред. Єрмоленко С.Я. — К., 1989.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.twirpx.com/file/98980/>
2. http://thelaw.at.ua/load/inshi_pidruchniki/oratorske_mistectvo/macko_ritorika_2003/58-1-0-275.
3. <http://freelib.in.ua/load/78-1-0-615>
4. http://biblioteka-knig.net/yazykoznanie/19215-kultura_naukovo_ukrainsko_movi_-_semenog_o.html
5. http://pidruchniki.ws/1584072040598/dokumentoznavstvo/ukrayinska_mova_z_a_profesiynim_spryamuvannyam_-_shevchuk_sv
6. <https://www.google.com.ua/webhp?sourceid=chrome-instant&ion>